

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1902. Andra Kammaren. N:o 48.

Lördagen den 10 maj.

Kl. 11 f. m.

Kammarens förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 3 innevarande maj förda protokoll.

§ 2.

Upplästes ett till kammaren inkommet, så lydande läkareintyg:

Att ledamoten af Riksdagens Andra Kammare hans excellens friherre von Otter för närvarande på grund af akut halskatarr är förhindrad att lemna sina rum, intyggar
Stockholm den 9 maj 1902

Vilh. Scharp,
leg. läkare.

§ 3.

Föredrogs, men blef åter bordlagdt sammansatta stats- och lagutskottets utlåtande n:o 6.

§ 4.

Till afgörande förelåg bevillningsutskottets betänkande n:o 32, i anledning af motioner med förslag till särskilda förordningar angående ändrad lydelse af § 10 i bränvinstillverkningsförordningen, angående ändring af vissa paragrafer i bränvinsförsäljningsförordningen samt angående fördelning af de för tillverkning och försäljning af bränvin utgående afgifter.

Till utskottets behandling hade hänvisats följande inom Andra Kammaren af herr *I. Månsson* och tjugotre andra af kammarens ledamöter väckta motioner, nemligen:

n:o 132, med förslag till förordning angående ändrad lydelse af § 10 i förordningen angående vilkoren för tillverkning af bränvin den 13 juli 1887;

*Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.*

Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)

n:o 133, med förslag till förordning angående ändrad lydelse af § 11 mom. 2, § 17 mom. 2 och 3, § 18 mom. 1, 4, 6 och 7, § 22 och § 41 mom. 3 i förordningen angående villkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 24 maj 1895; och

n:o 134, med förslag till förordning angående fördelning af de för tillverkning och försäljning af bränvin utgående afgifter.

Utskottet hemställde:

1:o) att ifrågavarande, af herr Månsson m. fl. väckta motion med förslag till förordning angående ändrad lydelse af § 10 i bränvinstillverkningsförordningen icke måtte af Riksdagen bifallas;

2:o) att den af herr Månsson m. fl. väckta motion med förslag till förordning angående ändrad lydelse af § 11 mom. 2, § 17 mom. 2 och 3, § 18 mom. 1, 4, 6 och 7, § 22 och § 41 mom. 3 i bränvinstillverkningsförordningen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt

3:o) att icke heller den af herr Månsson m. fl. väckta motion med förslag till förordning angående fördelning af de för tillverkning och försäljning af bränvin utgående afgifter måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Vid betänkandet hade fogats reservationer bland annat af herr *Ericsson* i Ofvanmyra, med hvilken herr *Wittsell* instämt och som föreslagit,

att Riksdagen, med anledning af herr Månssons m. fl. förevarande motioner, måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t dels låta utreda, i hvad mån och på hvad sätt en ändring i gällande bestämmelser om beskattning af tillverkning och försäljning af bränvin måtte kunna vidtagas i syfte att bränvinsbeskattningen, hvad anginge den del af berörda skatt, hvilken nu utginge såsom försäljningsafgift, måtte vara mera effektiv än hittills, samt derefter låta utarbета och för Riksdagen framlägga de förslag, som för vinnande af nämnda syftemål kunde anses lämpliga, dels ock låta uppgöra och för Riksdagen framlägga förslag till bestämmelser, hvarigenom, derest bränvinsbeskattningen fortfarande såsom hittills ansåges bära uppdelas i tillverknings-skatt och försäljningsafgift, en med billighet och rättvisa öfverensstämmande fördelning af försäljningsafgifterna måtte kunna åvägbringas, eller, i händelse det kunde finnas lämpligare, att försäljningsafgifterna helt eller delvis indroges till statsverket, tillbörligt vederlag måtte af staten beredas kommuner och andra korporationer, som af sagda afgifter nu åtnjöte del; samt, mot vissa delar af motiveringen, af herrar *Östberg*, *Brodin*, *Meyer*, *Petri* och *Hedgren*.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde

Herr Fredholm: Herr talman! De tre motioner, som utskottet behandlat i dessa tre punkter, stå till hvarandra i det när-

maste sammanhang och äro af beskaffenhet att afse en helt och hållet ny gestaltning af vår bränvinslagstiftning. Säsom herrarne hafva sig bekant, har denna bränvinslagstiftning allt jemt haft till ögonmärke att befordra ett sedligt syfte genom att förminska bruket af bränvin i vårt land. Detta har varit denna lagstiftnings syfte allt ifrån densammas tillkomst, och den har sedermera i mera än femtio år konsekvent fullföljt detsamma. För att vinna detta ändamål har man i *främsta* rummet sökt *fördyra* bränvinet, men man fann snart, att detta icke var nog, utan att man äfven måste hindra det enskilda förvärfsbegäret att tillgodogöra sig prisförhöjningen å varan. Detta har varit bränvinslagstiftningens *andra* uppgift.

Nu vill det synas mig, som om dessa motioner skulle hafva till ändamål någonting helt annat än ett sådant sedligt syfte. De afse nemligen att tillgodogöra vinstmedlen af bränvinstillverkningen och bränvinsförsäljningen på ett helt annat sätt än hittills egt rum. Säsom herrarne veta, är den förbrukningsskatt, som lagts på bränvinshandteringen, af två slag. Det *ena* är den skatt, som lagts på *tillverkningen*, och hvilken utgår såsom en indirekt skatt till staten. Det *andra* sättet, på hvilket man velat fördyra bränvinet, är att äsätta detsamma en *försäljningsafgift*, genom hvilken åtgärd man jemväl sökt förhindra missbruk af bränvinet. I början trodde man det för vinnandet af detta syfte vara tillräckligt med en tillverkningsafgift. emedan man utgick från den förutsättningen, att fördyrandet af sjelfva varan skulle vara tillräckligt för att förminska bruket deraf. Sedan fann man emellertid, att till förhindrande af missbruk detta icke var nog, utan att derför fordrades äfven att lägga en särskild afgift på *sjelfva förbrukningen* af varan, alltså på försäljningen af bränvin, och då ansåg man af skäl, för hvilka jag nu icke skall närmare redogöra, att detta borde vara en *lokal* afgift, som skulle tillkomma de kommuner, som hade bränvinsförsäljningen om hand. För att vidare förhindra det enskilda förvärfsbegäret att draga fördel af förhöjningen i bränvinpriset, kom man på den tanken att inrätta bränvinsförsäljningsbolag, som skulle taga försäljningen om hand. Man skall emellertid icke på grund af namnet tro att *dessa* bolag äro några bolag i vanlig mening, ty namnet är dervidlag förvillande. Dessa bolag få nemligen *icke* tillgodogöra sig någon vinst på försäljningen, utan de skola helt och hållet afstå densamma till fromma för de kommuner, inom hvilka de utöfva sin försäljning. För öfrigt står bränvinsförsäljningen under dessa kommuners uppsigt och tillsyn, och derigenom är det möjligt att kunna åstadkomma en effektiv kontroll på att bränvinsförsäljningen verkställes enligt lagens föreskrift. Vill man vinna det med lagen afsedda målet, går det nemligen icke för sig att blott stifta lagar; det är också nödvändigt att tillse, att dessa lagar *efterleivas* , och genom att öfverläta försäljningar till kommunerna ligger det i deras intresse att göra detta. Derför hafva också dessa kommuner stort inflytande på bildandet af bolagen och öfver det sätt, på hvilka de utöfva sin verksamhet.

Nu afse motionerna att taga ifrån kommunerna en del af dessa

Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)

Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)

bränvinsmedel. Med afseende å en del af dessa har detta för öfrigt redan skett, då man nemligen ansett, att äfven de kommuner, hvilkas innevånare bidragit till bränvinsförsäljningen inom en kommun genom att inom densamma förskaffa sig sitt behof af bränvin, borde hafva någon andel af vinsten på försäljningen. I anledning häraf har endast en del af bränvinsförsäljningsmedlen gått till den kommun, som har hand om försäljningen, under det en annan del gått till fördelning på de intresserade. Det är icke blott kommunerna i trängre mening, som hafva inflytande på bränvinshandteringen, utan äfven landstingen. Framför allt är det dock landshöfdingeembetet, som har att tillse, att man följer det sedliga syfte, som genomgår bränvinslagstiftningen och att man inom kommunerna förhindrar oordningar. Nu vill emellertid motionären, att försäljningsmedlen skola delas på rikets alla kommuner, och detta innebär i mina ögon att i bränvinslagstiftningen inrymma en plats åt förvärfsbegäret och enskilda intressen. Då kan i tillämpningen fara lätt uppstå, att hufvudmålet med bränvinsförsäljningen blir att tillgodose enskildas och de olika kommunernas intressen och vinstbegär.

Motionären framhåller, att hans förslag, bland annat, skulle hafva den följd, att man skulle komma ifrån striderna mellan land och stad angående fördelningen af bränvinsförsäljningsmedlen. Jag vill nu icke yttra mig derom, huruvida detta skulle blifva en nödvändig följd af motionärens förslag, men det skulle enligt min mening säkert medföra *en annan* påföljd, som han måhända icke tänkt sig, men som för mig synes tydlig och klar, nemligen den att i stället för striderna mellan land och stad skulle uppstå strider mellan staten och kommunerna, hvilka senare skulle vilja tillgodogöra sig den vinst af bränvinsförsäljningen, hvilken staten då skulle gå förlustig, och den striden, tror jag, skulle blifva farligare åtminstone för staten, eftersom det är kommunernas representanter, som i detta fall äro de bestämmande i riksdagen.

För öfrigt cabsedt allt detta, som talar för att icke tillmötesgå motionärens förslag, innebär hans förslag en annan betänkelig sida, nemligen den, att han förändrat sjelfva naturen af denna bränvinsbeskattning. Han talar om att förändra 10 § i bränvinstillverkningsförordningen, som handlar om tillverkningsavgiften, på det sättet, att en del af denna avgift skulle fortfarande utgå som tillverkningsavgift, men den andra delen utgå i form af »särskild avgift». Det är nu ett namn, som i och för sig sjelft icke säger något om skattens natur, hvad denna särskilda avgift är för slags skatt, och det är svårt att tänka sig, hvad han menar med »särskild avgift», för såvidt man icke kan få förklaringen derpå i de två andra motioner, som han väckt. Skulle man dela en tillverkningsavgift — det kan man ju göra, ehuru jag icke ser någon anledning att dela den, ty man kan behålla bevillningen orubbad och höja eller minska den, hvarigenom man vinner samma syfte — men skall man dela den, så skall den delen, som man afsöndrar, bli af samma natur som den avgift, från hvilken den afsöndras. Bränvinstillverkningsavgiften är bevilling, och då skall denna särskilda ågift också bli en be-

villning. Men *det är icke* motionärens mening. Det kan man finna deraf, att han vill i en särskild förordning lemna föreskrifter om användningen af denna särskilda afgift. Af hvilken beskaffenhet skulle denna särskilda förordningen vara? Den skall bestämma om användningen af såväl den försäljningsavgift, som skall utgå till fördelning, som den särskilda afgift, som skall söndras ifrån bränvinstillverkningsavgiften. Nu är motionärens särskilda förordning enligt mitt förmenande icke något annat än en utveckling af 22 § i bränvinsförsäljningsförordningen, som handlar om fördelningen af bränvinsförsäljningsavgiften. Denna § tillhör bränvinsförsäljningsförordningen, och denna förordning stiftas af konung och riksdag gemensamt. När man nu derur utbryter denna § och gör den till en särskild förordning, vill det synas mig, att denna särskilda förordning också skulle bli af samma natur, som den §, hvarur den är utvecklad. Och följden deraf skulle bli, att en bestämmelse sådan som den om den särskilda afgiften skulle innehållas i en förordning, stiftad af konung och riksdag. Nå, då har man förändrat denna särskilda afgifts natur ifrån att vara en bevilling till en skatt, som skall stiftas af konung och riksdag gemensamt. Det är ett betänkligt ingrepp i sjelfva principerna för beskattningen, som motionären genom sitt förslag vill åstadkomma. Redan det synes mig vara tillräckligt skäl för att icke bifalla hans motion. Men för öfrigt är dermed förenad den faran, att, om man slår in på den vägen och nu först gör en särskild afgift och bestämmer den till 10 öre eller något mera, vägen sedan är öppen att öka på denna särskilda afgift riksdag efter riksdag, och slutligen kan man taga in hela bränvinstillverkningsavgiften och göra den till en särskild afgift och på samma gång beröfva den dess egenskap af bevilling och göra den till en särskild afgift, som fördelas efter konungs och riksdags gemensamma bestämmelser. Detta skulle ju vara en total omgestaltning i sjelfva beskattningsmetoden.

Men för öfrigt innebär motionen åtskilliga mycket stora betänkligheter från *nykterhetssynpunkt* och går helt och hållet ifrån den princip, som alltjemt under 50 år legat till grund för hela bränvinslagstiftningen, nemligen syftet att *minska bruket af spirituösa drycker*. Derigenom att man inrymmer ett element i denna lagstiftning åt förvärfsbegäret, för man in en fara för, att man skall höja förbrukningsskatten på bränvinet i syfte att deraf hafva vinning, och derigenom förlorar denna bränvinslagstiftning allt mer och mer den betydelse, som man hittills tillmätt densamma. Denna lagstiftning har dock med alla sina brister varit till nytta och gagn just med afseende på nykterhetssträfvandena. Jag befarar, att vi komma att gå ifrån den väg, som vi hittills beträdd, genom att biträda motionärens förslag. Och därför yrkar jag bifall till *utskottets* förslag.

Herr Månsson: Herr vice talman! Jag ber om ursäkt, att jag till följd af heshet har litet svårt att yttra mig, men jag vill säga några ord ändå i denna fråga.

Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)

Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)

Vi veta alla, att det här är en gammal tvistefråga, som har länge stått på riksdagens program. Att den nu har varit härifrån några år, beror derpå, att kommunalskattekomitén tog upp förslaget och behandlade frågan. När nemligen kommunalskattekomitén skulle se till de kommunala förhållandena i skatteväg, var det ju omöjligt, att kommunalskattekomitén kunde, då det var fråga om att lägga på nya skatter, gå förbi en sådan fråga och lemna obeaktade sådana enorma missförhållanden, som vi se här af den tabell, som finnes bifogad utskottets betänkande. Det är ju klart för hvar och en, att det är en orättvisa. Och det säger jag, att det skulle vara bra underligt, om landsbygdens representanter skulle kunna stillatigande åse detta och låta det vara hvad det är.

Man talar här om, att vår nuvarande bränvinslagstiftning är i *sedlighetens* intresse: och det framhölls af den föregående talaren flera gånger, att så är förhållandet. Men man har i detta *sedlighetens* intresse ingenting emot, att inkomsten ideligen höjes och höjes för städerna. Vi se t. ex., att, hvad Stockholm beträffar, den höjts från 1886, då den utgjorde 1.131,905 kronor så, att den 1900 uppgick till 2,169,487 kronor; således minst 1 million kronors förhöjning för Stockholm. *Det* har man ingenting emot i *sedlighetens* intresse. Naturligtvis super man mera, när inkomsterna kunna blifva större. Men det är i *sedlighetens* intresse alltihop. Ja, så står det till med talet om *sedlighet*. Om jag varit i herr Fredholms ställe, skulle jag icke hafva gjort mig till målsman för detta. Men hvar och en sköter sig sjelf och för sin talan. Och det har jag naturligtvis ingenting emot.

När nu emellertid kommunalskattekomitén fick saken om hand, var det gifvet, att den fick lof att undersöka alla förhållanden, och dervid började komitén med denna *fördelning*, som naturligtvis alla vore öfverens om, att den var orättvis. Emellertid råkade man också att se på, huru det var ställdt med dessa försäljningsafgifter, som nu gå ut för sådant bränvin, hvilket utbjudes på auktion. Det befans då, att på det sätt. som det nu är ställdt, gå omkring 9 millioner liter bränvin obeskattade. Ja, der är det minnsann icke *sedligheten*, man försöker att främja, ty det är i högsta grad någonting annat. Det är mycket farliga saker, som der försiggå, nemligen ett mutsystem, som är alldeles rysligt. När bränvin bjudes ut på auktion, betalas 15 öre för hvarje liter. Jag säger mutsystem, ty vi hafva papper på, att det i det län, jag tillhör, till vederbörande inkommit temligen reela skriftliga erbjudanden, då det gält bränvins utjudande på auktion, samt att på ett ställe dernere för 80,000 à 90,000 liter blott erlagts skatt såsom för 2,000 liter. Då kan man tänka, hvilka summor vi gå förlustiga, och hvilka i stället läggas i krögarnas händer. Är *det* att befordra *sedlighet* och *ordning*? Nej, här måste någonting blifva åtgjort. Jag tycker, att lagstiftningen och Kongl. Maj:ts regering skulle vara måna om att se till, att detta kan rättas och ordnas på ett annat sätt.

Nu var, såsom jag nyss nämnde, kommunalskattekomiténs första uppgift att försöka få detta rättadt. Komitén visste dervid icke

något annat eller bättre sätt att gå till väga än att försöka öfverflytta afgiften från försäljningsafgift till tillverkningsafgift. Såsom herrarne veta, har det varit en mycket stor sträfvan i den riktningen, och det har framkommit många förslag förut inom de komitéer, som behandlat detta ärende, om att få *hela* skatten öfverflyttad på *tillverkningen* och i en eller annan form lemna försäljningen fri. Emellertid ansågo vi motionärer oss icke kunna vara med om ett så stort steg, men vi ansågo, att så mycket af afgiften borde flyttas öfver från försäljningen till tillverkningen, att denna icke skulle blifva en lönande affär. Då försäljningsafgiften icke skulle blifva mer än 5 öre i stället för 15 öre, skulle de 10 örena i allt fall alldeles bestämdt blifva erlagda. Detta var motivet, hvarför vi föreslogo öfverflyttande ifrån försäljningsafgiften till tillverkningsafgift. Kommunalskattekomitén föreslog — det var på den tiden, då staten hade så stora öfverskott utaf penningar, att staten knappast visste, på hvad sätt staten skulle använda alla dess öfverskott — att statens inkomster uti nu ifrågavarande afseende skulle minska med 10 öre, hvilka skulle öfverflyttas till den särskilda afgift, som skulle gå till fördelning. Staten skulle få 50 öre, och denna särskilda afgift skulle blifva 20 öre samt försäljningsafgiften 5 öre per liter. På detta sätt kommer man till det resultat, som vår motion och komiténs förslag utvisar — och man slipper att minska städernas inkomster öfver hufvud taget, ty det är tydligt, att en eller annan stad kommer att få mindre än nu, men det är också många städer, som komma att få mer än de nu hafva. Dessa mindre städer, som hafva så oerhördt stora inkomster — jag tror 30 kronor per invånare — hafva detta naturligtvis icke till följd af, att de sjelfva supå så mycket ensamma, utan det är nog från den stora landsorten, som ligger omkring dem, som inkomsterna inflyta. Och att dessa städer skulle få litet mindre, det har man icke kunnat hjälpa, men städerna öfver hufvud taget eller i medeltal skulle icke få synnerligt mycket mindre, och många skulle, som sagdt, få mer, än de nu hafva. Komitén ansåg således — och i det afseendet var komitén temligen ense — att man skulle försöka detta sätt att lösa frågan. Detta innebar dock icke likställighet mellan städerna och landsbygden, ty, såsom vi veta, skulle landskommunerna hafva 2 kronor per invånare, under det att städerna skulle hafva 6 à 7. Det är således i alla fall stor skillnad, men man tyckte, att ett första steg ej borde sträcka sig längre. Och därför uppnåddes enighet om att försöka hvad kommunalskattekomitén föreslagit. Jag ber härvid äfven att få erinra om hvad som för öfrigt icke är herrarne obekant, nemligen att detta kommunalskattekomiténs förslag var temligen enhälligt, med undantag deraf, att herr Fredholm äfvensom herr Ljungman hade några anmärkningar mot detsamma. I öfrigt voro komiténs 14 ledamöter öfverens, och bland dem voro före detta talmannen i denna kammare, doktor Herslow, doktor Leman från Göteborg och häradshöfding Berg från Eksjö. Landskamrer Cavalli hade visserligen en liten invändning, men i hufvudsak hade han

*Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)

icke någonting emot detta förslag, och han var med i den subkomité, som inom stora komitén utarbetade förslaget.

Här har man i nu i hufvudsak rigtat sina anmärkningar deremot, att förslaget skulle vara inkonstitutionelt. Och det må ju så vara. Jag är ingen sträng grundlagstolkare, men det synes mig i alla fall vara ganska egendomligt, att man söker göra detta gällande, ty den skatt, som nu är ifrågasatt till höjning, är ju ingen tillverknings-skatt i egentlig mening, utan den är en särskild afgift. Tillverknings-skatten är en bevilling, men detta är en särskild afgift, som skall erläggas af tillverkaren vid försäljning, och i en särskild förordning meddelas föreskrifter i fråga om användningen af försäljningsafgifterna. I den förordning, vi nu hafva, handlar § 10 om tillverkningsafgiften. Det står i sjelfva rubriken: förordning angående *vilkoren* för tillverkning af bränvin. »Vilkoren», ja, alltså är det icke blott ett vilkor, och det synes mig, som om man strängt taget ej kunde säga, att denna förordning är af den beskaffenhet, att den lägger ett konstitutionelt hinder emot att införa en sådan särskild afgift, hvarom nu är fråga.

Jag ber att få säga, att förre ledamoten af denna kammare, numera landshöfdingen greve Hamilton, var jemte mig med i subkomitén, som utarbetade detta förslag, och han var fullkomligt ense om förslaget. Det var, efter hans mening, det bästa sättet att lösa frågan. Detta var äfven majoritetens mening i komitén.

Ja, som sagdt, om den konstitutionella sidan är det ju icke värdt att tvista. Då bevillningsutskottet icke velat gå med på saken, har det använt denna sida såsom deras, jag kan nära nog säga *ända*, motiv för afslag. Ty om bevillningsutskottet, såsom det skrifvit, ansett det vara orätt, såsom det nu är stäldt, samt med ledning af den statistiska utredning, som funnes betänkandet vidlagd, velat göra något, hade det nog varit lätt för utskottet, som har motionsrätt, att föreslå någon rättelse i det förfärliga missförhållande, som här råder. Men utskottet ville det icke nu och tyckes stödja sig på den omständigheten, att staten numera behöfver pengar. Det synes äfven vara den omständigheten, som gjort, att finansministern uttalat, att han ville hafva hög skatt på bränvin. Det torde alltså vara denna omständighet, som gör, att vi icke skola få rättelse i detta missförhållande, som nu eger rum. Vi motionärer insågo också, att så var förhållandet, och vi kunde alltså icke följa komitén i att sänka statens inkomster, och därför bibehöllo vi 50 öre i tillverknings-skatt åt staten. Detta gjorde, att vi, för att komma till komiténs förslag i öfrigt, måste höja skatten på bränvin i dess helhet med 10 öre. Statens inkomster äro således desamma. Det var för öfrigt bland oss motionärer mycket fråga om, att vi skulle, med ledning af finansministerns uttalande, föreslå en ytterligare höjning af 10 öre, på det att staten redan nu skulle få högre inkomster af bränvinsmedlen, men då vi talade härom, kommo vi till det resultat, att det icke var skäl, att vi ingo regeringen i förväg i detta fall, utan att detta måtte blifva en särskild fråga. Emellertid tror jag, att vi motionärer icke hafva

något emot en förhöjning, ifall statens finanser anses fordra det, i sammanhang med andra sådana liknande skatteobjekt, som kunna komma i fråga.

Ja, detta statens behof af större inkomster är det, som sagdt, hvilket gör, att man nu icke kommer någon vart. Dertill kommer det konstitutionella resonnementet, som äfven skulle lägga hinder i vägen, och det må ju få vara. Det är tydligt, att vi icke kunna tänka på att få någon rättelse i detta afseende vid denna riksdag. Det inser jag mycket väl, och vi få väl nöja oss med att hafva ledt saken derhän, att frågan kommit på tal igen. Jag och mina medmotionärer hafva emellertid ansett, att vi icke kunde låta frågan ligga och hvila i komiténs skrin, om jag så får säga, tillsammans med de svårlostade frågor, som i öfrigt ligga der, ty det är tydligt, att efter det mycket af kommunalskattekomiténs arbete nu är utplockadt, såsom t. ex. själfdeklaration, aktiebeskattning, en viss del af inkomstskatten o. s. v., det kan dröja mycket länge, innan de andra svårare sakerna af komiténs betänkande blifva färdiga. Vi ansågo därför, att vi icke kunde låta denna fråga hvila, utan att vi ville hafva den fram, och det är af sådan anledning, som vi nu fört den in för riksdagen igen. Jag hoppas ock, att, äfven om den nu icke löses, den dock icke kommer derifrån, innan det blir en rättelse gjord, ty jag är viss om, att ingen i denna kammare skall med blicken och tanken fästade på den statistiska utredning, som är vidfogad detta betänkande, kunna säga, att det är rätt, som det är. Det går icke an att säga, att det är sedlighetens intresse, som gör, att beloppet af dessa medel skall ökas för städerna och att dessa skola taga så stor inkomst deraf, under det att landet, som i mycket stor skala bidrager till denna inkomst, skall hafva nära nog ingenting. Jag tror icke, att det finnes någon ledamot i riksdagen, som vill påstå, att detta är rätt.

Emellertid ser jag mycket väl, att vi nu icke kunna vinna ett bifall för motionen, och vi få då sluta oss till någon af de reservationer, som finnas fogade vid betänkandet. Jag har nu studerat och satt mig in i dessa reservationer, och det synes mig då, som om den af herr Ollas A. Ericsson och af herr Wittsell afgifna skulle både med afseende på fullständig motivering och äfven med afseende på klämman vara en sådan, som vi skulle kunna enas om. Det är gifvet, att den icke är i allo sådan, jag skulle vilja hafva den, men det är klart som dagen, att man får foga sig efter förhållandena för att komma till något resultat. Det är emellertid isynnerhet den sista punkten i denna reservation, som förefaller mig något egendomlig, och det synes mig också, som om det icke vore skäl, att riksdagen bestämdt uttalade sig för att godkänna denna sista punkt i reservationen, der det föreslås att, »i händelse det må finnas lämpligare, att försäljningsavgifterna helt eller delvis indragas till statsverket, tillbörligt vederlag må af staten beredas kommuner och andra korporationer, som af sagda avgifter nu åtnjuta del». Nog synes det mig, att det vore rättigare, att dessa medel fördelades direkt på kommunerna än att de först ingå till statsverket för att sedan delas

*Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
brännvinsstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)

ut. Det synes mig därför, som om denna punkt icke borde flyta in i reservationen, ty det kan ju åstadkomma många besvärligheter att först draga in till staten allting och sedan dela ut det igen, och de tvister, som kunna uppkomma i följd af en sådan återutdelning, kunna blifva ganska besvärliga. Jag skulle därför vilja hemställa och hemställer detta äfven till reservanterna, att den sista delen af reservationen, som börjar med orden: »eller i händelse» nederst på sid. 22 måtte uteslutas.

Med dessa åsigtter, herr talman, skall jag bedja att få yrka bifall till ifrågavarande reservation med den af mig nu föreslagna ändringen.

Häruti instämde herrar *Olsson* i Ättersta, *Persson* i Killebäckstorp, *Mallmin*, *Andersson* i Öhrstorp, *Bengtsson* i Bjernalt, *Johansson* i Möllstorp, grefve *Hamilton*, *Emthén*, *Andersson* i Löfhult, *Petersson* i Dänningelanda, *Eriksson* i Lindehult, *Sjöberg*, *Högstedt*, *Lindvall*, *Magnusson*, *Johansson* i Berga, *Olsson* i Tyllered, *Petersson* i Snällebo och *Jakobson*.

Vidare anförde:

Herr Byström: Herr talman, mina herrar! Till en början vill jag säga, att det synes mig, som om motionärerna icke tillräckligt genomtänkt sitt förslag. Det kan måhända anses förmätet, att jag säger detta, då jag är temligen ny här i kammaren, under det att bland motionärerna finnas sådana, som äro grånade män i politikens tjänst och i riksdagens arbete, men jag tycker mig finna stöd för denna mening, då jag läser den i förslaget citerade 18 §. Motionärerna hafva nemligen blott afskrifvit denna paragrafs gamla lydelse i förordningen angående vilkoren för försäljning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 24 maj 1895, under det att riksdagen redan förlidet år antagit en förändrad lydelse af denna §. Jag har tänkt, att omsorgen om förslaget bort kräfva någon liten förklaring, hvarför de i sin motion antagit den gamla ordalydelsen, då de väl borde hafva haft den nya, men kanske jag får tolka detta så, att motionärerna i sjelfva verket instämma med mig, då jag i fjol var bland dem, som uttalade den meningen, att vi icke skulle åstadkomma ifrågavarande lagförändring.

Hvad nu först angår fördelningen af bränvinsmedlen, anser jag, att motionärerna gått något häftigt tillväga och icke tänkt på hvad följden skulle blifva, om deras förslag blefve antaget af denna riksdag. Det sades af den föregående talaren, att somliga kommuner kunna hafva ända upp till 30 kronors inkomst per individ af dessa bränvinsmedel. Huru skall man då tänka sig, att sådana kommuner skulle kunna ordna sin ekonomi, om motionärernas förslag skulle utan vidare antagas? Vore det rimligt att, snart sagdt, i ett nu nedbringa denna inkomst för dem till endast sex à sju kronor per invånare? Någon betänketid borde de väl få.

Vidare synes mig ej heller fördelningen af medlen på landt-

kommunerna vara precis så lyckligt vald. Landtkommunerna hafva ju ganska olika behof. och därför borde väl någon olikhet företagas i fördelningen, om den nu skall ske. Här i kammaren har en ärad ledamot omnämmt för ej länge sedan en socken på Gotland, hvilken har sådana utgifter, att skatterna gå upp till 15 à 20 kronor per bevillningskrona. Å andra sidan finnes det socknar, som hafva sådan förmögenhet, att de deraf kunna betala alla sina utskylder och ändå hafva så mycket penningar öfver, att de äro rädlösa, huru de skola kunna förbruka desamma. De bygga därför landsvägar, byvägar, skolhus och andra inrättningar, som äro goda i och för sig sjelfva. Men detta visar, huru stora inkomster de hafva af sina samfälda egendomar. Nu skulle enligt förslaget dessa kommuner, så väl de fattiga som de rika, få lika efter invånareantalet räknadt, och icke kan väl det vara rätt? Jag känner i min födelsebygd till bland andra två socknar, af hvilka den ena socknen är, efter vårt sätt att bedöma saken, folkrik, i det att den räknar omkring 7,500 invånare. Den är belägen i en trakt af provinsen, som har mycket bördig jord, så att befolkningen är i det hela taget välbergad. Den andra socknen, som ligger icke långt derifrån, är belägen i en trakt, som är otacksam för jordbrukaren, och anses vara en fattig socken. Den har ungefär 1,800 invånare. Nu skulle enligt den föreslagna fördelningen af bränvinsmedlen den rika socknen få 15,000 kronor och något derutöfver, under det att den fattiga socknen skulle få omkring 3,600 kronor. Jag finner, att detta icke är en rättvis fördelning, och jag tror därför icke, att motionärerna hafva tänkt sig riktigt in i förslaget med hänsyn till penningarnas fördelning.

Skall någon ändring nu ske med afseende på bränvinsmedlens fördelning, böra vi väl ändå kunna vara allmänt ense om, att dessa medel icke böra gå direkt ut till de olika kommunerna, utan att de i stället böra indragas till statskassan, som ju också helt säkert kommer att blifva i ganska stort behof af alla de medel, den på lämpligt sätt kan komma åt. Det synes mig sålunda, att, om en ändring härvidlag bör ske, och jag vill visst ej säga, att det är bra som det är, så skall den ske i den riktningen, att medlen indragas till statskassan.

Det som jag emellertid särskildt ville fästa de ärade kammarmedamöternas uppmärksamhet på är hvad som förekommer i den föreslagna nya formuleringen af 2:dra momentet i 11 § af bränvinsförsäljningsförordningen. Jag skall läsa upp den här; den är icke så lång. »På Kongl. Maj:ts särskilda pröfning i hvarje fall skall bero, om och under hvilka villkor och bestämmelser all den minuthandel med och utskänkning af bränvin inom köping eller socken å landet, hvilken eljest skall enligt nästföregående mom. å auktion utbjudas, må kunna åt bolag öfverlätas. För dylikt bolag gälle i tillämpliga delar hvad som stadgas om bolag i stad.» Jag vill nu, att herrarna särskildt skola lägga märke till uttrycket »eller socken å landet». Det synes mig, att de herrar ledamöter af kammaren, som hafva aflagt den bekännelsen, att de äro nykterhetsvänner, borde äfven om denna sak gifve deras kommuner ekonomisk vinst, säga

*Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)

med det gamla ordspråket: »Vi frukta grekerna, äfven då de komma med skänker», ty här måste ovilkorligen blifva någonting till nackdel för nykterhetssaken, om vi skulle flytta bränvinbolagens olyckliga verksamhet ut på landsbygden. Och hvad tro herrarne, att en sådan man som domprosten dr: Per Wieselgren skulle säga om ett sådant förslag som detta, om han kunde tala till oss? Ja, jag vågar påstå, att han skulle med en sådan ljungande vältalighetens kraft, och besjälad af en sådan fosterlandskärlekens glöd hafva uppträdt mot detta förslag, att icke ens motionärerna skulle våga att rösta för sitt eget yrkande. Och hvad tro herrarne, att de, som gifvo uppslaget till det s. k. Göteborgssystemet — som ju angaf den vackra tonen: »i sedlighetens syfte», äfven om de efterkommande icke kunnat utföra saken så väl, — hvad tro herrarne, att de skulle säga om det föreliggande förslaget? Jag förstår icke, hurudana de herrar nykterhetsvänner äro, som kunna godkänna en sådan formulering af denna paragraf. Om nu dessa herrar anse, att det icke är bra som det är beträffande *städerna*, så tycker jag att, om man skulle föra ut bolagssystemet äfven till *landsbygden*, man kunde, såsom det heter på ett ställe i den heliga skrift, säga, att det vore att taga med sig sju andra onda andar, som äro värre än den förste. Mine herrar! Hafva vi icke nog af detta onda i *städerna*, skola vi föra ut det äfven på landsbygden? Jag tycker, att motionärerna hellre borde försöka att komma med ett sådant förslag, att detta onda kunde inskränkas i *städerna* än att söka få det äfven ut på landet. Hellre en *inskränkning* än en utvidgning af bolagsrörelsen och bränvinshandteringen bör vara vår lösen i denna fråga.

För öfrigt tror jag icke, att alla landskommuner äro så synnerligen angelägna om att få denna formulering af paragrafen antagen. Jag skall tillåta mig att erinra om ett fall. I en landsbygd i mellersta Sverige fans det en bränvinförsäljning, den enda på landet i hela provinsen. Inbyggarna voro icke angelägna om, att den skulle fortfara, utan de ville till och med ikläda sig så stor uppoffring, att de voro villiga att inköpa krogen af innehafvarinnan, blott de kunde blifva qvitt densamma. Då var der en blåbandsförening »Strid och Seger», som tog initiativet för att få bort krogen. Så träffades aftal med innehafvarinnan om krogens inköpande för 10,000 kronor. Medlen insamlades dels genom Sveriges Blåbandsförening jemte andra föreningar och dels genom kommunalmyndigheter i orten. Men då krogen skulle betalas inträffade, att säljarinnan blef ångerköpt, och då föreningen icke ansågs såsom en juridisk person, berättigad att föra talan, så fick blåbandsföreningen »Strid och Seger» icke lagligen rätt att nedlägga krogen. Ärendet blef föremål för rättegång, men med vexlande lycka, och slutet i högsta instans blef hvad som redan nämnts.

Jag har velat erinra om detta exempel såsom ett uttryck af en ganska allmän åsigt på den trakten. De ville icke hafva någon krog. Hvarför skola vi nu beröfva dem möjligheten att med kraft arbeta mot krogväsendet?

Herr talman! Jag anhåller att få instämma med herr Fredholm i hans yrkande om bifall till utskottets förslag.

Herr Fredholm: Herr talman! Motionären har särdeles starkt betonat, att den skatt, hvarom nu är fråga, skulle vara en *särskild afgift*, men dermed har han icke förklarat, ännu mindre bevisat något om skattens natur, ty den är och blir en *förbrukningsskatt*, och om dessa skatter handlar 60 § regeringsformen. För min del har jag dock varit mycket tveksam, huruvida denna skatt skall räknas såsom en bevillning eller anses för en särskild skatt af bevillnings natur såväl med afseende å beloppets bestämmande som vilkoren för dess utgörande.

Motionären har nu framhållit, att dermed skulle vinnas, att man komme åt det s. k. obeskattade bränvinet eller det bränvin, som icke blir beskattadt genom försäljningen. Ja, detta är en gammal fråga. Redan finansministern Themptander på sin tid påpekade detta förhållande och sökte föreslå utvägar att få detta bränvin beskattadt, men han lyckades icke finna något sätt att undanröjda svårigheterna. Det bränvin, som blir obeskattadt vid försäljningen, är naturligen dels sådant bränvin, som afdunstar, och dels det, som användes till tekniska ändamål, oafsedt det denaturerade bränvinet, och dels vidare allt bränvin, som säljes i partihandel. Men *dessutom* finnes det — hvilket jag måste erkänna och hvilket äfven Themptander framhållit — åtskilligt bränvin, som förtäres, men som *icke* blir beskattadt vid försäljningen. Kunde man lyckas att träffa detta bränvin, så vore det ju synnerligen önskligt och ingen kan mera än jag önska det, men icke lyckas det på *det* sätt motionären föreslagit. Dertill kräfvdes särskilda former. Och att det icke är så lätt att finna någon utväg, kan man ju förstå af det långvariga arbete, som varit förenadt med att söka åstadkomma något resultat i detta afseende.

Nu har motionären till stöd för sin motion åberopat kommunal-skatteteknitén såsom varande en auktoritet, men med afseende å denna auktoritet ber jag för det första att få påpeka, att redan inom denna komité voro meningarna om, hvilka åtgärder som borde vidtagas, ganska delade. Det var icke endast *en* reservant, såsom herr Ivar Månsson framhöll, utan flera, som just i detta hänseende hade olika meningar.

För öfrigt torde man böra uppmärksamma, att kommunal-skattetekniténs förslag är *endast* ett *förslag*. Det har icke underkastats någon granskning, icke varit föremål för myndigheters pröfning, och länsstyrelserna hafva icke deröfver yttrat sig. Dessa böra väl dock mera än andra myndigheter ega erfarenhet just i denna fråga, då de ju hafva mycket att göra med afseende å försäljningsrättigheternas meddelande.

Nu har motionären, såvidt jag icke missuppfattade honom, frångått sitt förslag och anslutit sig till den Ericssonska reservationen i en viss del, hvilken egentligen endast afser en ny fördelning af bränvinsförsäljningsafgifterna. Detta är en fråga, som varit före

Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)

Angående
ändrad, lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)

många gånger, och jag har vid upprepade tillfällen uttalat mig för, att en rättvisare fördelning borde, om möjligt, åstadkommas. Men jag kan icke inse, hvilken nytta Kongl. Maj:t skall hafva af denna skrifvelse. På detta sätt har Riksdagen skrifvit många gånger, men här finnes ingen enda anvisning, huru Kongl. Maj:t skall gå till väga för att åvägabringa en bättre fördelning af afgifterna. Det kan tänkas *andra* utvägar att fördela bränvinsmedlen än dem reservanten föreslagit eller att fördela dessa afgifter öfver hela riket efter hufvudtalet; detta senare är den dåligaste fördelningsgrund jag kan tänka mig. Ty om bränvinsmedlen skola fördelas, så skall fördelningen ske antingen i mån af behofvet hos olika kommuner eller med hänsyn till andra uppgifter, af hvilka den förnämsta torde vara att söka undanröjda verkningarna af bränvinets missbrukande. Om man uttalade en sådan tanke och sade, att en del af den vinst, som uppstår å bränvinsförsäljningen, skulle afsättas för att afvärja följderna af missbruk utaf bränvin, då stode ett sådant förslag i samklang med bränvinslagstiftningens anda. Det är naturligen svårt att kunna påvisa, hvari dylika missbruk bestå, och huru de bäst skola afhjelpas. Men jag tror, att det icke skulle möta någon gensaga, om man på detta sätt sökte att så mycket som möjligt förmildra och förebygga verkningarna af bränvinets missbruk. Använde man en del af dessa afgifter för att afhjelpa sjukdom och fattigdom genom att organisera bättre sjukhus och bättre, mera modern fattigvård, så vore det i öfverensstämmelse med sjelfva bränvinslagstiftningens syfte och ändamål, och det skulle i öfrigt kunna medföra andra goda verkningar för kommunerna och bidra till att minska deras utgifter.

Herr Hedin i Stockholm: Herr talman! Det förhåller sig utan tvifvel så, som den ärade motionären nyss yttrade, att stora missbruk ega rum, att missförhållanden förekomma, som böra afhjelpas. Jag tror, att han har rätt deruti, att det icke skall falla någon af kammarens ledamöter in att bestrida detta. Det är visserligen också ganska säkert, att det icke är omöjligt att göra åtskilligt för afhjelpandet af dessa missbruk, men missbruk komma alltid att finnas, och jag fruktar, att missbruken ökas i högre grad, ju mera man gör kommunerna intresserade för inkomsten af bränvinet. Det för med sig ondt i allo, på alla sätt; och hvar man än möter det, kommer det att göra ondt. Gör man nu kommunerna mera intresserade af delaktighet i inkomsterna af bränvinet, så befarar jag, att missbruken komma att blifva mera rotfästade än hvad de för närvarande äro.

Hvad jag nu vill anmärka, det är, att motionen icke är möjlig att antaga, emedan den uppenbart strider mot gällande grundlag. Riksdagen kan naturligen, huru den än behagar, höja bränvinstillverkningsafgiften. Att Riksdagen skulle pålägga en och samma artikel, nemligen tillverkningen af bränvin, två bevillningar i stället för en, pålägga denna artikel två bevillningar i stället för att höja den nuvarande, det förefaller mig så underligt, att *det* borde redan vara ett skäl att icke beträda den vägen, äfven om man icke kan våga sig på att säga, att det är stridande mot grundlagens uttryck-

liga ord. Nu yttrade visserligen motionären: »det är icke en tillverkningskatt, utan en *särskild afgift*». Men *hvad* är det då, om det *icke* är en tillverkningskatt? Skulle det icke vara en bevillningsavgift enligt 60 § regeringsformen, hvad skulle det då vara? Det kan icke vara att hänföra till de skatter eller afgifter, som omtalas i mellanmeningen i 3 § af ansvarighetslagen för statsrådets ledamöter. Då återstår endast att säga, att det icke är en bevilling, utan en ordinarie skatt. Således en sådan, som är underkastad Kongl. Maj:ts och Riksdagens gemensamma lagstiftning. Det står icke till att med stöd utaf 60 § regeringsformen, som nu talar om hvad vi i dagligt tal benämna bränvinstillverkningsavgift, men hvad der kallas husbehofsbrännerimedlen, införa en skatt af denna natur och på samma föremål, som *der* omtalas såsom belagd med en bränvinsskatt. Det är rent omöjligt. Men härtill kommer något, som är ännu mera påtagligt, och det är, att, om än Riksdagen kan, i stället för att nöja sig med *en* bevilling, pålägga *två* bevillningar å *en* sak, man icke kan på bevillningslagstiftningens väg — alldeles omöjligt enligt grundlagens bud både i regeringsformen och riksdagsordningen — besluta något om *dispositionen* af denna skatt. Detta är icke en bevillningsfråga, utan en statsregleringsfråga. Det kan man se af 62 § i regeringsformen och alla de stadganden, som handla om statsregleringen. *Der* ligger det väsentliga och afgörande skälet mot motionen: man kan icke på bevillningslagstiftningens väg bestämma något om dispositionen af en sålunda vunnen statsinkomst. Det är afgörande för frågan och sålunda kan man icke bifalla motionen sådan den är formulerad.

Deremot vill jag icke påstå, att icke den senare af de två reservationerna mycket väl kunde antagas, men den har det felet, såsom herr Fredholm påpekade, att Kongl. Maj:t icke får någon ledning för sitt tillvägagående, när han skall framlägga sitt förslag till förordning om ny fördelning af bränvinshandelsavgiften. Det kan hända, att Kongl. Maj:t kan finna en sådan väg ändå, och i sådant fall finnes icke någon anmärkning från min sida. Det vore därför bättre att taga reservationen och återremittera frågan. Det torde icke vara för sent, om ärendet återremitteras, för utskottet att hinna göra upp förslag till en skrifvelse om mera bestämdt påpekande hvad motionären äsyftat med sitt förslag, i hvad det rör afhjelpandet af de stora missbruken i afseende å bränvinsförsäljningsavgiften. Sådan reservationen nu är, har jag icke vidare någon invändning att göra mot densamma, men *motionen* kan icke bifallas. Hufvudsaken är det, jag sist anförde, att här är sammanblandad en bevillningsfråga med en fråga om användandet af en skatt, hvilket skall behandlas på annat sätt. Men äfven sjelfva påläggandet af dessa *dubbla* skatter vill göra mig tveksam, om det är riktigt. Något annat än en bevilling kan det i allt fall *aldrig* bli, när det är fråga om att beskatta en sak, som redan i 60 § regeringsformen är nämnd såsom underlag för en skatt af bevillningsnatur.

Herr Ericsson i Ofvannmyra: Det är sant, att den hufvud-

*Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

Angående
ändrad lydelse
af 2 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)

fråga, som man nu diskuterar, i långa tider utgjort ett stridsämne, icke blott mellan stad och land, utan äfven nykterhetsvännerna emellan. Liksom man här vid åtskilliga tillfällen tvistat om fördelningen af bränvinsförsäljningsmedlen, har också denna fråga diskuterats mellan nykterhetsvännerna och de voro ganska länge delade i olika läger mot hvarandra i afseende på denna sak. Nu har man åtminstone på åtskilliga möten uttalat sig allt mera i riktning emot, att kommunerna skulle blifva mera intresserade i denna fråga än hvad de för närvarande äro. Således får man nu höra, att det går nykterhetsvännerna emot att lösa frågan på sätt som motionärerna föreslagit. Men, ehuru nykterhetsvän, kan jag likväl icke klandra motionärerna på samma sätt, som en talare på stockholmsbänken, herr Byström, gjorde. Jag kan icke se annat, än att, om deras förslag ginge igenom, skulle förhållandena blifva bättre än hvad de nu äro. Jag undantager dock dervid bestämmelsen om att man finge bilda bränvinsförsäljningsbolag, äfven på landsbygden, ty det har jag motsatt mig och vill icke vara med derom. Men jag vill erinra om en sak. När kommunalskattekomitén blifvit tillsatt och det blef känt, att den skulle taga itu med den här frågan, ingingo några nykterhetsvännar — det var för öfrigt några af Riksdagens nykterhetsgrupp — till Kongl. Maj:t med en anhållan, som de ville hafva tillståld nämnda komité. Denna anhållan gick i den riktningen, att de inkomster å försäljningen, som enligt lag kunde komma att tillfalla städerna, sammansloges till en för alla städer gemensam kassa, hvilken inginge till statsverket för att sedan fördelas på samma städer efter folkmängden. På detta svarade komitén följande:

»Hvad åter vidkommer det andra af de uttryckta önskemålen, eller att all den städerna enligt lag tillgodokommande inkomst af bränvinsförsäljningen skulle sammanslås till en gemensam kassa, som derefter skulle utdelas på städerna efter folkmängden, vill komitén såsom sin åsigt uttala, att genom komiténs förslag om begränsning af den andel, som hvarje stad skulle ega omedelbart behålla af stadens utskänkningsbolags vinstmedel, samt om fördelning af försäljningsafgifterna emellan alla kommuner inom hvarje län och af minst halfva bolagsvinsten med en del på landsting och de städer, som ej deltaga i landsting, samt en del på rikets samtliga kommuner, samma resultat torde komma att uppnås, som det genom berörda yrkanden åsyftade.»

Jag tycker, att komitén verkligen har rätt i det fallet och att, om komitéförslaget ginge igenom, intresset för städerna att forcera försäljningen skulle betydligt minskas mot hvad nu är förhållandet. Jag tror, att detta kan tillämpas äfven på landsbygden. Om komiténs förslag ginge igenom, är jag öfvertygad, att de enskilda kommunerna icke skulle hafva så stort intresse af att få försäljningsställen inom sina områden, då vinsten ginge till en gemensam kassa för att sedan fördelas efter folkmängden. Det kan icke bestridas, att det är afsevärda olägenheter förknippade med att hafva sådana försäljningsställen inom samhället, och jag tror, att de enskilda kommunerna skulle draga sig för att få ett sådant ställe inom sitt om-

råde, då de icke hafva någon speciel eller direkt inkomst af affären. Jag för min del vill således icke klandra komiténs förslag i detta afseende, men i alla fall lutar jag åt det hållet, att det vore bäst, om hela afgiften indroges till statsverket. Då vore man bäst fredad från frestelse af vinstbegäret. Må det sedan bero på Riksdagen i hvad mån och på hvad sätt någon ersättning för den minskade inkomsten må tilldelas kommuner och korporationer, som af försäljningsafgiften haft del. Jag har tänkt, att genom en indragning af försäljningsafgifterna och en ökning af tillverkningsskatten statens inkomster skulle ökas, så att staten kunde vara i tillfälle att hjälpa kommunerna i ett eller annat afseende, såsom med fattigvård, sjukhus eller på något annat sätt. Det finnes nog flera utvägar, om man vill hjälpa kommunerna, och då kunde man äfven taga i betraktande hvarje kommuns ekonomiska ställning och bärkraft. Jag har därför i mitt förslag icke allenast förordat, att något borde göras i den rigtning, som kommunalskattekomitéen och motionärerna föreslagit, utan ock tänkt mig, att andra utvägar kunde anlitas.

*Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

Nu sade den föregående talaren, att min reservation icke gaf regeringen någon vägledning. Jag kan icke förstå, att en sådan anmärkning kan framkastas, då jag baserat det ena alternativet af mitt yrkande på såväl komiténs förslag som motionen och derjemte påpekat vissa andra utvägar samt slutligen erinrat om, att det fins ändå flera sådana att välja, och derigenom gifvit regeringen fria händer att söka utreda frågan så allsidigt som möjligt.

Nu har motionären, herr Ivar Månsson, föreslagit, att sista delen af klämman i min reservation skulle tagas bort, och yrkat bifall till det öfriga, under hemställan till reservanterna, om de icke kunde vara med derom. Jag för min del får säga, att jag visserligen skulle kunna vara med derom, men jag anser emellertid det vara klokast, att, när man föreslår Kongl. Maj:t att göra en utredning, den också göres så allsidig som möjligt. Derigenom kunde Riksdagen få en god öfverblick af frågan och få tillfälle att sedermera lösa den på bästa sätt.

Jag skall sålunda för närvarande yrka bifall till min reservation i dess helhet.

Herr Eriksson i Elgered: Herr talman! Jag har flera gånger haft ordet i denna fråga under den tid, som jag haft äran sitta i denna kammare, och den ställning, jag deri intager, torde för de flesta af kammarens ledamöter vara känd. Jag är ingalunda tillfredsstäld med det nuvarande tillståndet. Jag anser, att städernas stora inkomster af bränvinsförsäljningsmedlen verka ett intresse, som kanske på mera än ett håll gör, att de styrande inom städerna blifva alltför starkt intresserade i att se till, att denna rörelse drifves på bästa sätt. Det, som därför behöfves, är, att städernas inkomster blifva successivt borttagna och till statsverket indragna.

I fråga åter om *fördelningen* af bränvinsförsäljningsmedlen anser jag det vara klokast att indraga dessa medel till staten och så småningom öfverföra dem till statsverket. Jag tror nemligen, att, då

Angående
änäråd lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)

det gäller inkomsterna af bränvinsförsäljningen, det är bäst, att de gå in till statsverket i sin helhet och icke tillfalla särskilda kommuner, ty ju mindre försäljningen och den deraf härflytande inkomsten berör ett område, desto mindre blifva frestelserna för de respektive orterna. Men är det nu så, att det är tjenligast, att de indragas till statsverket, så följer också deraf med full konsekvens, att, om jag af anförda skäl vill indraga dem från städerna, man af samma skäl icke heller skall göra *landsbygdens* kommuner ytterligare intresserade. Nej, är det så, att inkomsterna skola indragas till statsverket från städerna, bör man ej heller öfverlåta dem till landsbygdens kommuner. Det är detta, som gör, att jag motsätter mig lika mycket att öfverflytta inkomsten till landsbygden som att städerna skola inskränkt dominera deröfver. Jag anser således, att dessa medel böra öfverflyttas till statsverket under en lång följd af år och att städerna i stället må få skäligt vederlag under öfvergångstiden, så att de dermed må kunna bestrida de utgifter, hvartill deras inkomster af bränvinsförsäljningsafgiften hittills anslagits. Här af är det uppenbart, att jag icke kan biträda någon af de motioner, som herr Ivar Månsson väckt. Han satte in fråga, huruvida någon ifrån landsbygden kunde vara emot hvad han föreslagit. Jag kan icke svara för någon annan än mig sjelf i denna kammare: jag har nog med att föra talan för egen räkning. Men *det* ber jag att få säga herr Ivar Månsson, att jag icke hyser några betänkligheter mot att yrka afslag å hans motioner, utan jag finner detta tvärtom vara i full öfverensstämmelse med nykterhetens och sedlighetens intresse.

Hvad hans motioner för öfrigt angår, ha de blifvit kraftigt bemötta af såväl bevillningsutskottets vice ordförande, herr Fredholm, som ock af herr Hedin, hvilka påvisat de konstitutionella betänkligheter, som kunna åberopas deremot.

Herr Ivar Månsson sade, att den särskilda afgift, som här satts i fråga, icke skulle kunna hänföras till bevillningar och tillverknings-skatt, utan till något annat. Men han har icke lyckats klargöra, *hvilket annat* det skulle vara. Det blir blott en tillverknings-skatt under två olika former, och jag hemställer då till litet hvar af herrarne, huruvida det kan vara med goda principer förenligt att vrida saken på sned så grundligt, att man i stället för enkelhet och klarhet får allt så tilltrassladt som möjligt. Jag tror icke, att detta öfverensstämmer med en konsekvent tillämpning af rigtiga principer, och icke heller, att det är konstitutionellt rigtigt.

Dessutom påpekade herr Hedin, att, om man också bestämde en särskild afgift, kunde man icke på samma gång bestämma om anordnandet eller hvart den skulle gå. Om denna herr Hedins anmärkning är riktig, hvilket jag har all anledning att antaga, förefinnes således här äfven en ny betänklighet, som bevillningsutskottet icke lyckats se, men som likvisst borde tagas i betraktande.

På grund af alla dessa skäl har jag icke kunnat komma till annat resultat än att yrka afslag å motionärens förslag.

Herr Ollas Ericsson anmärkte nu till sist, att han trodde, att äfven om herr Ivar Månssons motioner ginge igenom, skulle likväl

derigenom komma att tillskapas en bättre situation. Jag skulle då vilja fråga herr Ollas Ericsson, i hvilket afseende nykterheten derigenom skulle befordras, ty det är väl dock det, som här åsyftas. Icke skulle det befordra nykterheten i städerna, ty de komme icke att i minsta mån beröras af den förändrade ställning, som skulle komma att inträda. Då skulle det således vara på landsbygden, som ställningen skulle bli bättre genom inrättande af bolagsvälde. Man har ju också ansett, att nykterheten på landsbygden skulle i hög grad befordras, derigenom att landsbygden finge större andel af bränvinsmedlen; men det är så långt ifrån att detta skulle vara händelsen, att förhållandet är omvänt. Nej, nog får man lof att anföra några skäl för sina påståenden och icke komma med tomma antaganden.

Jag har redan tillkännagifvit, herr talman, att jag yrkar afslag å motionärens förslag.

Jag skulle visserligen kunnat vara med om herr Ollas Ericssons reservation, om den sista punkten i denna reservation varit *fristående*, så att man haft att välja mellan två alternativ: *antingen* en rättvisare fördelningsgrund mellan stad och land eller ock bränvinsmedlens öfverflyttande till statsverket. Men då så icke är förhållandet och jag således icke har någon förhoppning att vinna något med ett bifall till densamma, kan jag icke göra något annat än yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Bystedt: Herr talman, mina herrar! Då motionärerna lyckats vinna sympatier för sitt förslag hos ledamöterna inom utskottet, är det gifvetvis för mig som nybörjare mycket svårt att nödgas stå i opposition mot dessa framstående män. Jag kan nemligen icke för min del vara med om motionärernas förslag.

Jag anser först och främst, att frågan framkommit väl tidigt. Motionärerna stödjä sig på skattekomiténs förslag, men detta har ännu icke kommit in till Riksdagen, ännu mindre här blifvit föremål för någon granskning. Vi veta således icke, hvad som kan komma att sägas om den utredning, som i skattekomiténs förslag förefinnes, men så pass mycken erfarenhet har äfven en nybörjare, att han numera icke längre tror blindt på komitéyttranden. Jag tror också, att frågan framkommit på ett olyckligt sätt, då den står i samband med åtskilliga andra frågor, der sakförhållandena icke kunna sägas vara gynsamma för det nu föreliggande förslaget. Vi hafva nyss här i Riksdagen åtagit oss en skattebörd, som skall utgå progressivt och hvilken närmast kommer att träffa stadsinvånarna och allra mest löntagarna och stadsindustrin, men ytterst litet jordbrukarne. Alla smärre och medelstora jordbruksfastigheter, d. v. s. 90 procent af alla jordbrukfastigheter, komma icke att träffas af den nya skattebördan. Samtidigt dermed föreslås nu, att man skall utdela en viss del af bränvinsvinsten åt landskommunerna och sålunda lätta deras skattebördan. Städernas invånare, de små löntagarna och de små kroppsarbetarne få betala till landsbygdens befolkning för brödbiten, som de äta. Nu skola de äfven dela med sig åt landsbygden af en

*Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningssför-
ordningen
m. m.
(Forts.)

inkomstkälla, som de hittills ensamma i hufvudsak haft. Jag undrar verkligen, huru långt tålmodet skall kunna räcka. Man säger, att en sådan delning är i nykterhetens och sedlighetens intresse. Men städerna hafva redan gjort ganska mycket i nykterhetens intresse. Under den långa tid, som jag studerat bolagsverksamheten i städerna, har jag funnit, huru bolagen köpa in de gamla krogarne, af hvilka enskilda personer drogo vinst, och taga hand om dem för att sköta dem på sådant sätt, att bränvinsbegäret utrotas. Jag har sett, huru bolagen gjort allt möjligt för att få i sina lokaler snyggt och propert och rent, så att det icke blir snuskstillställningar, som uppamma till superi. Bolagssystemet har därför gjort mycket godt. Men nu tyckes man vilja säga så här: »Mohren har gjort sin pligt, mohren kan gå.»

Man talar om, att landsbygden har så tunga skatter och att man der skulle ha tyngre skatter än i städerna. Det är emellertid icke sant. Om man räknar efter bevillningskrona eller efter fyrk, kan det nog förefalla, som om ett dylikt påstående vore riktigt, men det är icke rätt att räkna blott efter bevillningskrona eller efter fyrk, utan man måste äfven taga i betraktande, om personerna äro rätt uppskattade i förhållande till sin inkomst eller förmögenhet; gör man det, skall man helt visst finna, att vi i städerna äro förhållandevis högre taxerade och därför äfven måste bära en mycket tyngre skattebörd, om den också icke per bevillningskrona är lika hög som i åtskilliga landskommuner, der beskattningen går annorlunda till.

Om i alla fall de nu omhandlade medlen böra dragas in, så skall det väl icke ske på det nu föreslagna sättet, att de tagas från städerna, utan hänsyn till hvad städerna hafva kostat på denna handtering. Utgifterna i detta afseende äro icke så små för städerna: dessa måste nemligen därför hålla sig med dyrbar ordningsmakt, och rådsturätterna måste förstärkas. Äfven fattigvården blir dyrare på grund af denna handtering. Utgifterna äro gifvetvis härvidlag olika i olika städer. Skola bränvinsmedlen utdelas till landsbygden, måste man taga hänsyn till dessa omständigheter, och åtminstone borde man stadga en öfvergångsperiod. Det är för öfrigt icke lika stora olägenheter af spritmissbruket för olika delar af landsbygden, så att dessa medel kunna ju icke fördelas lika på alla landskommuner, och hänsyn måste äfven tagas till, att olika kommuner äro olika hårdt tyngda af skatter. Det skulle förvåna mig, om en enda af dem, som ha sinne för nykterhetsarbetet i vårt land och anse det vara en lycklig och välsignelserik verksamhet, skulle vilja vara med om det nu föreliggande förslaget.

Skall en ändring härvidlag göras, så må det väl vara den, att — såsom här redan blifvit påpekadt af åtskilliga talare — dessa medel indragas till staten och användas för något lämpligt humanitärt ändamål, såsom t. ex. ålderdomspensionering åt arbetare eller annat, men de böra icke indragas för att stoppas i fickorna eller lindra bördorna för dem, som dock i alla fall förmå bära dessa bördor.

Herr Sandén: Herr talman, mina herrar! Ehuru stadsrepresentant, kan jag icke underlåta att uttala mina sympatier för det förslag, som nu framstälts af herr Ivar Månsson.

Såsom skäl för afslag å de föreliggande motionerna har bevillningsutskottet hufvudsakligen åberopat de konstitutionella betänkligheter, som skulle ligga deri, att i bränvinstillverkningsförordningen infördes två till sin natur så skiljaktiga afgifter som tillverknings-skatt och den afgift, som i motionerna omhandlas. Under det att tillverknings-skatten vore en bevillning, som utginge till staten och om hvilken Riksdagen ensam hade att besluta, vore den nu ifrågasvarande afgiften afsedd för andra ändamål samt icke af bevillningsnatur. Jag tror, att man kan gifva utskottet rätt i denna dess uppfattning och äfven dela dess betänkligheter i detta hänseende, och därför förefaller det mig icke heller underligt, att utskottet med afseende å nu föreliggande motioner kommit till det slut, som vi återinna i utskottets betänkande.

Frånser jag åter de konstitutionella betänkligheterna, hvilka väl med god vilja skulle kunna på ett elier annat sätt undanrödjas, synes det mig, som om det föreliggande förslaget med sin jemnare fördelning af bränvinsmedlen vore värdt ett synnerligen stort beaktande. Det kan icke förnekas, att fördelningen af dessa medel, sådan den nu är bestämd, är egnad att väcka missnöje, såväl vid jämförelse mellan land och stad som vid jämförelse de olika stads-samhällena emellan.

I kommunalskattekomiténs förslag lemnas en redogörelse för förhållandena, sådana de gestaltat sig under försäljningsåret 1897—98. Man finner deraf, att medan utdelningen till landskommunerna detta år i medeltal utgjorde 32,6 öre per invånare samt för städer och köpingar, der minuthandel med och utskänkning af bränvin varit upplåten åt för detta ändamål särskildt bildade bolag, 5 kronor 81 öre per invånare, så hafva inom dessa städer och köpingar inkomsterna af bränvinsmedlen vexlat högst betydligt, så att det lägsta beloppet varit 2 kronor 11 öre och det högsta 41 kronor 78 öre, allt per invånare. En fördelning, som leder till sådana ojemnheter, kan icke vara att förorda.

Visserligen torde i fråga om städer och köpingar, der bränvinshandeln varit på nämnda sätt upplåten, göras den invändningen, att den vinst, som kommit dessa kommuner till del, hufvudsakligen varit beroende af det sätt, hvarpå försäljningen af vederbörande bolag bedrifvits, och den omsorg, hvarmed bolagens angelägenheter omhänderhafvs. Jag tror dock, att man till största delen kan bemöta denna invändning med påvisande af det förhållandet, att ifrågasvarande bolag icke hafva till sin uppgift att bereda kommunen den största möjliga vinst, utan deras ändamål är, som säges i 18 § af gällande bränvinsförsäljningsförordning, »att i sedlighetens intresse ordna och öfvervaka minuthandeln med och utskänkningen af bränvin».

Nu är allmänt bekant, hurusom åtskilliga städer, i förlitande på varaktigheten af den genom bränvinshandeln dem tillfallande inkomsten, för allmännyttiga företag och anläggningar upptagit be-

*Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

*Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

tydande lån och iklädt sig förbindelser, hvilka för den händelse, att den påräknade inkomsten fräntages dem, skulle för dessa samhällen blifva synnerligen tryckande. Derför vore det enligt min åsigt icke välbetänkt att vidtaga en sådan ändring, att derigenom en mera afsevärd minskning i berörda inkomst förorsakas dessa samhällen. Då emellertid det föreliggande förslaget, för så vidt man kan bedöma detsamma efter kommunalskattekomiténs betänkande, icke skulle i stort sedt förorsaka någon rubbning af de bestående förhållandena. utan till allra största delen bibehålla flertalet af stadssamhällena vid den inkomst, som de nu hafva af bränvinsmedlen, kan jag icke annat än uttala den åsigten, att en afveckling, sådan som den af motionärerna föreslagna, vore önskelig. Derigenom vunnas en mera allmängiltig fördelningsgrund än den vi nu hafva, med hvilken ju ofta anmärkningar förekommit, anmärkningar, som helt visst skola med allt större kraft göras gällande, ända tills en förändring i dessa förhållanden skett.

För min del har jag sålunda ingenting emot, om man kunde ena sig om en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i motionens syfte, för så vidt den afser införande af en annan fördelning af bränvinsmedlen. Men om jag känner mig böjd för att biträda motionärernas förslag i denna del, har jag deremot icke funnit mig tilltalad af förslaget om medgifvande för andra landskommuner än köpingar att inrätta bolag för utskänkning och försäljning af spirituosa. Utom det, att ett sådant medgifvande skulle menligt inverka på städernas och köpingarnas inkomster af bränvinshandeln och medföra en minskning i dessa, hvilken icke kunde på förhand beräknas, skulle derjemte en sådan anordning till den grad motverka nykterhetens intressen i vårt land, att jag för min del icke skulle under några förhållanden vilja biträda ett beslut om införande af en sådan rättighet. Jag skall icke tillåta mig att närmare utveckla skälen härför; de hafva af föregående talare blifvit i någon mån vidrörda och synas mig för öfrigt ligga i öppen dag.

Herr talman! Jag har icke något särskildt yrkande att framställa.

Herr Jönsson i Färeköp: Talaren på stockholmsbänken, herr Byström, betonade starkt denna frågas betydelse ur nykterhetssynpunkt och äfven ur ekonomisk synpunkt. Han tog icke som ämne för sitt föredrag ett bibelspråk, men han inlade i alla fall i detsamma ett sådant. Jag tror, att om han till ämne hade tagit den jesuitiska satsen: Andamålet helgar medlen, hade han varit konsequent. Nu halkade han lätt öfver den omständigheten, att städerna åtnjuta stora inkomster utaf denna bränvinshandel, och han tycktes anse, att städerna mycket väl borde hålla till godo med de 30 silfverpenningar, som här tillfalla dem och som komma dem väl till pass. Han sade äfven, att landskommunerna icke behöfde några inkomster, ty de vore ju rika ändå. Ja, det finnes på landsbygden en och annan kommun, som är rik, men tusentals, som äro i fattiga

omständigheter och dragas med tunga bördor. Han talade icke om någon jemnare fördelning, i stället gjorde han en förbön för städerna, som hafva dessa stora inkomster, han sade nemligen, att de beräknat sina framtida utgifter med hänsyn till dessa inkomster och kunde därför icke undvara dem. Städerna hålla, som sagdt, väl till godo med dessa pengar, trots det att de äro bränvinspengar. Han nämnde vidare icke ett ord om, att när försäljningsafgifterna, såsom det nu föreliggande förslaget afser, skulle komma att fördelas, måste ovilkorligen intresset för bränvinsbolagen uteslutas. Min öfvertygelse är, att det icke blir något intresse för landskommunerna att stifta bolag för bränvinshandteringen, och jag tror, att de skola betacka sig för bränvinsförsäljning inom sina områden, utan låta nog städerna vara ensamma om den saken. Härigenom skulle äfven nykterheten kanske blifva mera befrämjad än på något annat sätt.

I det förslag angående skatteobjekt, som finansministern framlade vid fjolårets riksdag, föreslås äfven, att man skulle höja bränvinstillverkningskatten med 10 öre per liter. Detta har gjort, att en mycket stor spekulation i bränvin har egt rum redan under denna vinter. Vi se sålunda, hurusom tillverkningens sista tiden varit en 3 å 4 millioner liter öfver den vanliga och långt större, än hvad behovet kräfver. Och säkert är, att om bränvinsskatten icke kommer att höjas nu, medan man ändå säkert förväntar en höjning, så kommer äfven denna spekulation att forceras än mera. Här kommer då att blifva en oerhörd import af tysk potatis och af majs, och bränvinsbränningen kommer icke att som hittills bedrifvas i och för jordbrukets räkning, utan det kommer att blifva en affär, och brännerierna komma att läggas vid hamnar och i närheten af större stationer. I dessa trakter kommer jordbruksnäringen att i väsentlig grad för att icke säga helt och hållet nedtryckas, då man antagligen kommer att inköpa utländska produkter och drifva handteringen i så stor skala som möjligt, och man har så mycket större anledning till detta antagande, som man i Tyskland ämnar sätta exportpremie på potatis. Jag tror därför för min del, att det nu föreliggande förslaget kommer att verka godt i alla afseenden, icke minst i nykterhetsafseende.

Det säges här, att vi skulle taga medel från städerna. Nej ingalunda, det är icke tal om detta, utan det är tal om att fördela de nu ifrågavarande medlen. Men från hvem skola de tagas? Jo, naturligtvis från dem, som supa. Nykteristerna ha ju alltid önskat, att vi skulle fördyra denna vara, och jag förstår icke, hvarför de icke fortfarande vilja drifva den satsen.

Herr Bystedt nämnde, att skatterna utgå med väsentligt olika belopp i olika kommuner och att det särskildt dervidlag vore skilnad mellan städerna och landsbygden. Jag tror emellertid, att alla här i kammaren hafva väl reda på, huru härmed verkligen förhåller sig, och jag skall därför icke ingå på den sidan af frågan.

Jag anser för min del denna fråga vara af så ofantligt stor vikt för landet, att jag i likhet med motionären förundrar mig öfver, att någon kan motsätta sig det nu föreliggande förslaget. Men då jag

*Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)

icke anser det vara lönt att hålla på motionen, skall jag förena mig med herr Ivar Månsson i hans yrkande på bifall till reservationen med den af honom föreslagna ändringen.

Herr Petri: Jag skall anhålla att få något redogöra för de omständigheter, hvilka gjort, att jag icke kunnat vara med om att bifalla motionerna.

Jag ber då först och främst att få fästa uppmärksamheten på den omständigheten, att kommunalskattekomitén i sitt betänkande framlagt ett förslag till lösning af denna fråga. Men då detta förslag ännu icke föreligger, tror jag, att det icke är lämpligt att nu behandla motionärens förevarande särskilda förslag, förr än man fått se, huruvida det af berörda komité afgifna förslaget kan föranleda några åtgärder.

Vidare har här föreslagits, att man skulle få inrätta bränvinsförsäljningsbolag i landskommunerna, och de olägenheter, som deraf skulle bli en följd, ha redan på flera håll blifvit påpekade.

Slutligen ber jag att få erinra om, att man, för gäldande af de försvarskostnader, som vi redan åtagit oss, beräknat, att staten skulle erhålla inkomster från bränvinstillverkningen. Jag tror därför, att det ur denna synpunkt är mycket farligt, om vi på förhand disponera de belopp, som det torde bli nödvändigt att anvisa på det hållet.

Medan jag har ordet, skall jag be att något få vidröra en annan sak.

Det har från många håll rigtats skarpa angrepp mot den ordningen, att städerna ha större andel i bränvinsförsäljningsmedlen än landsbygden, hvilket man anser vara högst orätt. Jag vill då medge, att härvidlag förefinnes en orättvisa med afseende på fördelningen af dessa inkomster städerna emellan; en föregående talare har nyss uppgifvit, att dessa inkomster kunna variera ifrån cirka 2 kronor ända till cirka 30 à 40 kronor pr individ. Jag kan deremot icke obetingadt erkänna, att det är orätt, att städerna ha dessa inkomster. Ty det är ju förhållandet, att just till följd deraf ha de iklädt sig utgifter, hvaraf fördelarne i lika hög grad tillfalla landsbygden som städerna sjelfva. Jag vill i det hänseendet endast fästa uppmärksamheten på kommunikationsväsendet. Städerna ha åtagit sig ofantligt stora utgifter för jernvägsanläggningar och andra kommunikationsföretag, hvilka naturligtvis i hög grad gynna landsbygden likaväl som städerna. Likaledes bygga städerna läroverkshus, och det är naturligtvis till lika stor fördel för landsbygden som för städerna, att läroverk finnas. I många flera afseenden torde städerna i detta fall gynna landsbygden, och jag tror därför, att talet om denna orättvisa bör mycket modereras.

Här har äfven talats om, att man borde aflåta en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning af frågan. Ja, det skulle jag icke ha något emot, och inom utskottet var det också mycket tal om en sådan skrivelse. Men skall man aflåta en skrivelse, skall man också veta, hvad som skall stå i denna skrivelse, och det

var derom man icke kunde ena sig inom utskottet. Den skrifvelse, som nu är föreslagen, är så *allmänt* hållen, att Kongl. Maj:t torde få svårt att med ledning af densamma företaga en utredning, åtminstone en utredning, om hvilken Kongl. Maj:t kan ha någon visshet, att den skall af Riksdagen gillas.

Af dessa skäl ber jag, herr vice talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Med herr Petri förenade sig herr *Darin*.

Herr Fredholm: Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning deraf, att två talare nyss, hvar och en på sitt sätt, yrkade bifall till den af herr Ollas Ericsson vid betänkandet fogade reservationen. Herr Ivar Månsson yrkade bifall till denna reservations *första* del.

Herr Ericsson åter yrkade bifall till *hela* sin reservation. Emot sistnämnda yrkande kan man emellertid göra icke blott formella, utan äfven reella anmärkningar. Det förhåller sig nemligen så, att inom bevillningsutskottet sedan lång tid tillbaka utbildad sig den praxis, att utskottet visserligen anser sig hafva grundlagsenlig rätt att väcka motioner uti till utskottets beredning hörande frågor, men att deremot reservanter ej anses hafva en sådan rätt. På denna grund har jag, som vid flera föregående tillfällen fogat reservationer till betänkanden af bevillningsutskottet, blifvit flera gånger vägrad proposition på den hemställan, som jag gjort i min reservation, emedan man ansett, att densamma innehållit ett nytt förslag, som icke vore inbegripet vare sig i motionen eller i utskottets hemställan. I den senare delen af sin reservation har herr Ollas Ericsson hemställt om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående indragning till *statsverket* af *försäljningsafgifterna*. Detta är en *ny* fråga. Den har icke varit föremål för behandling inom utskottet, och på denna grund kan jag icke se, att, om vi fasthålla den praxis, som hittills gjort sig gällande, reservationen kan bifallas.

För öfrigt har herr Ericssons yrkande enligt min uppfattning brister äfven i *reelt* hänseende. Att draga in försäljningsafgifterna till statsverket vill nemligen med andra ord säga att taga bort försäljningsafgifterna och i stället öka tillverkningsafgifterna lika mycket. Effekten blir precis densamma med afseende å bränvinets fördyrande. Men det är betänkligt att gå till väga på sådant sätt. Betänkligheterna i detta afseende hafva af 1878 års bränvinskomité blifvit framlagda i dess betänkande, hvilket är ganska lärorikt med afseende å bränvinslagstiftningens utveckling. Komitén har nemligen visat, att i flera länder, der man försökt minska bränvinsförbrukningen genom att äsätta ensamt hög tillverkningskatt, man icke lyckats vinna det afsedda resultatet. Det är därför, som man här i vårt land i och för fördyringen af bränvinet tillgripit *två* särskilda utvägar, nemligen dels tillverkningskatt och dels försäljningskatt. 1878 års komité redogjorde mycket utförligt såväl för orsakerna till denna fördelning som för det sätt, hvarpå den verkade, samt

*Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts).*

*Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

anslöt sig till den uppfattningen, att om man ville genom bränvinets fördyrande förminska förbrukningen deraf, borde det ske genom både tillverknings- och försäljningsskatt.

På grund af det nu sagda kan jag för min del icke vara med om bifall till det af herr Ollas Ericsson framställda yrkandet, men väl skulle jag kunna vara med om ett sådant yrkande, som framstälts af herr Ivar Månsson.

Herr Jansson i Krakerud: Jag begärde ordet med anledning deraf, att en talare på norrlandsbänken yttrade, att han endast ville vara med om att till statsverket indraga vinstmedlen af bränvinsförsäljningen. Naturligtvis ville han vara med om den åtgärden ur ren nykterhetssynpunkt. För min del ber jag få säga, att jag delar denna hans åsigt. Följaktligen skulle jag naturligtvis, om den frågan föreläge, komma att rösta för ett sådant yrkande. Men jag föreställer mig, att såväl den talaren som äfven öfriga ledamöter inom kammaren mycket väl minnas, att den frågan många gånger varit före här i Riksdagen utan att kunna tillvinna sig majoritet. Då så är förhållandet, är det ju alldeles klart, att det icke är tillräckligt att hålla på en bestämd åsigt. Ty man lär väl icke kunna verka mycket i nykterhetens intresse endast genom att här i Riksdagen uttala sina åsikter och undan för undan få konstateradt, att man är i minoritet.

Då nu till afgörande föreligger en annan fråga, nemligen frågan om bränvinsmedlens fördelning, är det gifvet, att det är af vigt, vare sig vi äro mer eller mindre nykterhetsvänner, att taga i öfvervägande, huruvida det förslag, som framstälts af en reservant mot föreliggande utlåtande, komme att verka till nykterhetens befrämjande. Jag skall be att i korthet få berätta, hvad som öfvertygat mig om, att det från nykterhetsvänlig synpunkt vore klokt att antaga den af herr Ollas Ericsson afgifna reservationen.

Då frågan om bränvinsmedlens fördelning vid ett föregående tillfälle — jag kommer icke i håg, huru många år det är sedan — var före här i kammaren, hade jag strax förut fått ett bref från en inspektor i mellersta Sverige, deri denne omtalade, att i hans hemtrakt tre landtkommuner hos en köping anhållit, att den skulle låta stänga krogarne under tvenne marknadsdagar, emedan deras öppethållande medförde obehag för landtkommunerna. Då denna anhållan föredrogs för fullmäktige, afslogs den, emedan ett bifall till densamma skulle förorsaka köpingen en förlust af 1,500 kronor, hvilken summa fullmäktige ansågo, att köpingen skulle kunna förtjena på bränvinshandeln under de båda marknadsdagarne. Hade man vid detta tillfälle haft en sådan lag, som reservanten åsyftar, eller att ingen stadskommun finge af bränvinsförsäljningsmedlen tillgodoräkna sig större belopp än 5 kronor per individ, då är min tro, att denna ansökan icke skulle blifvit afslagen, ty då hade nog köpingen redan intjenat detta belopp. Min öfvertygelse är, att, om den föreslagna skrifvelsen bifalles och Kongl. Maj:t på grund deraf kommer att för Riksdagen framlägga förslag i öfverensstämmelse dermed, ett

sådant förslag, derest det antoges, i någon mån kommer att befrämja nykterhetssträfvandena. Det finnes nog många nykterhetsvänner — och jag klandrar dem icke härför — som tro, att det skall blifva svårt att få bort bränvinshandteringen, om förslaget skulle förorsaka, att både landt- och stadskommunerna komme att förtjena på denna handtering. För min del tror jag icke, att den omständigheten kommer att inverka något. Ty man skall besinna, att förr än det blir 76 förbudsvänner i Första Kammaren, förr får man icke bort bränvinshandteringen, utan till dess får man söka arbeta på att få till stånd så många inskränkningar som möjligt i denna handtering. Vi behöfva icke frukta för, att nykterhetsarbetet så genomsyrat nationen, att vi snart hafva att vänta 76 förbudsvänner i Första Kammaren.

*Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

Jag vill derjemte be att få nämna, att man i landsorten med allt annat än likgiltiga blickar följer frågorna angående bränvinslagstiftningen. Man har ju afättat denna lagstiftning i den anda, att meningen vore, att landtkommunerna, om de så önskade, skulle kunna skydda sig för de obehagligheter, densamma kunde medföra. Men i följd deraf, att en del stora stations samhällen, som vuxit upp på landsbygden, sedermera bildat köpingar och med stöd af bränvinssäljningsförordningen, i strid mot kommunernas önskingar, inrättat krogar, har det kommit derhän, att en mängd personer från landsbygden, som föra in landtmannaprodukter till dessa köpingar, kunna fara fram mer eller mindre berusade på landsvägarne. Vederbörande landtkommuner ega ej makt att stäffa detta missförhållande. Ty om t. ex. en landtkommun består af 9,000 invånare och den invid liggande köpingen af endast 1,000, så kan köpingen, trots landtkommunens bestridande, gå in till Kongl. Maj:t och begära att få inrätta det antal krogar, som den anser sig behöfva. Denna oegentlighet i bränvinslagstiftningen gör, att det vore önskligt, att Riksdagen på något sätt försökte att få den ändrad derhän, att det blefve möjligt för landsbygden att kunna skydda sig mot berörda missförhållande, helst som man naturligtvis i landtkommunerna ej kan hålla sig med så stort antal polis, som vore behöflig för att kunna upprätthålla ordningen på landsvägarne. Om man derför kunde ordna det så, att dessa köpingar, som nu på bränvinshandteringen förtjena 15, 20 à 25 kronor om året per individ, icke komma att förtjena mera än 5 kronor per individ, så tror jag, att denna åtgärd högst väsentligt skulle komma att befrämja nykterhetssträfvandena.

För min del hade jag tänkt att rösta för reservationen; men då jag hört, att Första Kammaren bifallit densamma med en af motionärerna yrkad ändring, skall jag tillåta mig att yrka bifall till detta ändringsförslag.

Herr *Anderson* i Hasselbol instämde häruti.

Herr *Pehrson* i Törneryd: Om det hade gällt att helt och hållet ställa sig på motionärernas sida, så skulle jag för visso hyst betänkligheter på grund af såväl de formella som de reella skäl,

*Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

hvilka kunna anföras mot motionärernas framställning. Beträffande de formella erinringar, som kunna göras mot förslaget, så ha dessa enligt min tanke på ett tydligt och klart sätt framlagts af herr Hedin i Stockholm. En reel anmärkning, som skulle kunna göras mot samma förslag, är, att det ifrågasätter, att inom andra landtkommuner än köpingar inrätta bolag för bränvinsförsäljningen. Vi, som äro från landsbygden, vilja ingalunda vara med om en sådan åtgärd. Jag tänker härvid närmast på den del af svenska landsbygden, hvilken jag bäst känner till, nemligen den blekingska landsbygden. Der har under de senaste åren utvecklats sig en industri, som man väl kan kalla en stor industri. Den är uteslutande förlagd på landsbygden och spridd snart sagt inom alla provinsens kommuner. Om nu bolag för bränvinsförsäljning finge upprättas på denna landsbygd, skulle den gamla bofasta befolkningen inom dessa landtkommuner helt och hållet komma att prisgifvas åt godtycket och våldet.

Ehuru jag således icke kan vara med om denna del af motionen, hvilken del motionärerna sjelfva icke längre hålla på, vill jag därför icke, att man skall förkasta allt, hvad motionen innehåller. I densamma finnes åtskilligt, som är värdt att taga fasta på. Jag delar icke den mening, som här i dag först uttalats af herr Halvar Eriksson, eller att motionen icke skulle gå i nykterhetsvänlig riktning. Jo, för visso gör den det. Motionärerna framhålla ju, att de med sitt förslag åsyfta, att icke större del af försäljningsafgifterna i städerna skulle komma städernas invånare till del än 5 kronor per person. När således denna summa vore uppnådd, låge det icke längre i städernas intresse att söka utveckla eller vidare befrämja denna handtering. Det ligger väl rättvisa och billighet deri, att hvad försäljningsafgifterna lemnade derutöfver fördelades på landets befolkning i sin helhet.

När man nu icke kan på annat sätt tillvarataga motionärernas yrkande än genom föreliggande skrifvelseförslag af herr Ollas Ericsson, så har mot detta skrifvelseförslag anmärkts, att reservationen innehåller alldeles för litet, för att på densamma skulle kunna byggas en skrifvelse till Kongl. Maj:t. Jag kan emellertid icke heller dela denna uppfattning. Ty reservanternas hafva ju likväl åberopat en hel del saker, som vi alla känna till och som icke heller böra få anses främmande för regeringen, och hvilka saker äro af den beskaffenhet, att de direkt beröra innebörden utaf denna fråga. Om det hade varit ifrågasatt att tillstyrka bifall till reservationens kläm i dess helhet, så skulle jag nu i likhet med herr Fredholm sagt, att reservationens senare del upptagit en fråga, som icke innefattas hvarken i motionärernas eller i bevillningsutskottets förslag, nemligen frågan om försäljningsafgifternas fullständiga indragande till statsverket. Men denna del af reservationen har blifvit utesluten utaf herr Ivar Månsson, som i öfrigt i likhet med flere andra talare har yrkat bifall till reservationens kläm. Jag ber därför att få instämna uti detta yrkande samt alltså hemställa om bifall till reservationen med

uteslutande af dess senare del, eller den del af densamma, som börjar med ordet »eller» nederst å sidan 22.

Nu har man sagt, att det icke skulle föreligga tillräcklig motive-ring för att Riksdagen skulle kunna fatta beslut om en så beskaffad skrifvelse. Men får man väl antaga något sådant, som att en fråga af så brännande art som denna skulle i sina detaljer vara främmande för regeringen? Ingalunda kan jag förstå, att det skulle vara så, att regeringen icke ansåge sig skyldig att framlägga andra frågor för representationen än dem, som vore i förväg af representationen helt och hållet beredda och utredda. Nej, man förutsätter väl i alla fall, att regeringen i första rummet är den, som bör taga initiativet samt lägga fram utarbetade och utredda förslag för Riksdagen. Jag föreställer mig derfor, att man utan att begära för mycket kan ställa en dylik fordran på regeringen i förevarande fråga.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till herr Ollas Ericssons skrifvelseförslag med uteslutande af den senare delen af detsamma.

Herr Wittsell: Herr talman! Jag anser denna fråga vara af synnerligt stor betydelse. Det är emellertid omöjligt att redan vid denna riksdag något åtgöra i sjelfva saken. Jag har förut inom utskottet instämt i den af herr Ericsson afgifna reservationen, men då denna på grund deraf, att Första Kammaren redan fattat sitt beslut och dervid antagit reservationen med strykande af den sista punkten samt således biträdt samma förslag, som af herr Ivar Månsson här framställts, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till det af herr Ivar Månsson framlagda förslaget.

Herr Meyer: Då något yrkande på bifall till motionerna icke har framkommit, så skall jag icke göra något yrkande, och detta så mycket mindre, som jag för min enskilda del anser, att det icke vore synnerligen klokt att alltför hårdt sätta sig emot en utredning af föreliggande fråga.

Jag antager, att Riksdagen nu kommer att aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t, och under denna förutsättning har jag begärt ordet för att uttala den förhoppningen, att Kongl. Maj:t, när Kongl. Maj:t emottager denna skrifvelse, måste besinna, att om densamma också är undertecknad å Riksdagens vägnar, så är den dock både dikterad, signerad och expedierad af en enda klass, nemligen de kommunalt skattskyldige på landsbygden, samt att man därför kanske måste gifva en annan valör åt det tal om rättvisa och billighet, som förekommer i denna skrifvelse, än dess upphofsmän egentligen hafva afsett.

Det må nu vara så — jag vill icke bestrida detta — att ingen människa rimligtvis skall kunna våga påstå, att den nu fastställda fördelningen af bränvinsförsäljningsmedlen är absolut rättvis. Detta kan ingen säga helt enkelt därför, att man icke har några grunder att gå efter, när man verkställer en sådan fördelning. Huru man än gör densamma, måste den blifva godtycklig. Men så orättvis,

*Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

*Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

som man påstått, att fördelningen skulle vara, är den i alla fall icke. Det enda, man kunnat anföra såsom skäl för ett sådant påstående, är, att man säger, att för inbyggarna på landsbygden utgöra bränvinsmedlen så och så många öre, då de deremot utgöra så och så många kronor för hvarje inbyggare i stadskommunerna. Man glömmmer emellertid dervid helt och hållet att taga med i beräkningen de andelar, som gå till landstingen och hushållningssällskapen. Hushållningssällskapens andelar komma i hvarje fall uteslutande landsbygden eller rättare sagt fastighetsegarne på landsbygden till godo. Städerna hafva icke den allra ringaste fördel af hushållningssällskapen. Hvad åter landstingen beträffar, så torde väl också den allra största delen af de utgifter, som de bestrida, komma landsbygden till godo. Man måste taga detta med i beräkningen. Dessutom är det ju alldeles orimligt att säga, att en fördelning af bränvinsmedlen efter hufvudtalet skulle vara rättvis. Detta behöfver icke närmare utvecklas. Jag tror för öfrigt, att herr Fredholm redan har påvisat detta.

Vidare vill jag uttala den förhoppningen, att Kongl. Maj:t, när Kongl. Maj:t emottager denna skrifvelse och på grund af densamma verkställer utredning, måtte taga hänsyn dertill, att, såsom redan blifvit påpekadt, städerna hafva åtagit sig stora förpligtelser, baserade på den påräknade inkomsten af bränvinsförsäljningsmedlen. Dessa förpligtelser hafva de påtagit sig till det allmännas bästa.

Jag vill ytterligare uttala den förhoppningen, att Kongl. Maj:t måtte besinna, att äfven om städerna i genomsnitt ej skulle förlora något enligt kommunalskattekomiténs förslag eller den af motionärerna nu ifrågasatta anordningen, så kommer man dock till detta resultat endast derigenom, att de större städernas inkomster i ganska väsentlig mån ökas på bekostnad af en del mindre städer, hvilka förlora ganska betydligt. De större städerna, som hafva den bästa förmågan att tåla vid en reduktion, skulle således få ökade andelar af bränvinsmedlen, under det att de mindre, som hafva den minsta förmågan i sådant hänseende, komme att förlora på förändringen. Jag skall med afseende härå be att få nämna några få siffror, hvilka jag hemtat ur kommunalskattekomiténs betänkande. Halmstad har för närvarande en inkomst af 37,700 kronor utaf bränvinsmedlen, men skulle enligt herr Ivar Månssons förslag få 67,600 kronor. Landskrona har 41,500 kronor, men skulle få 70,600 kronor. Upsala har 94,000 kronor, men skulle få 139,000 kronor. Der se vi alltså ökning. Men å andra sidan skulle sådana städer som Haparanda, som nu har 30,600 kronor, sjunka ned till 10,700 kronor. För Skellefteå skulle dessa siffror nedgå från 23,600 kronor till 8,800 kronor, för Vara från 22,730 kronor till 3,800 kronor och för Kungsbacka från 20,600 kronor till 6,500 kronor. Det är alldeles uppenbart, att icke går det an att skära alla städer öfver en kam, utan man måste taga hänsyn till, huru den reform, som man här vill genomföra, kommer att inverka på de olika städerna.

Slutligen vill jag nämna, att, då enligt reservantens förslag den tanken icke är öfvergifven, att bränvinstillverkningsafgiften skall ökas

till favör för kommunerna, jag finner det riktigt och lämpligt, om man ökar bränvinstillverkningsavgiften för att derigenom tillgodose *statens* behof. Men jag anser det icke lämpligt och riktigt, att man ökar denna avgift för att derigenom tillgodose *kommunernas* behof. Ty om man besinnar, hvilka det är, som konsumera bränvin och som i sista hand skulle få betala denna högre avgift, skall man finna, att man genom att vidtaga en sådan åtgärd skulle lägga en indirekt kommunalskatt på dem, som just till följd af att de icke hafva något att taga af eljest äro befriade från de kommunala skatterna, då deremot de, som ha något att taga af på grund af förmögenhet och större inkomster och som därför utgöra kommunalutskylderna, skulle komma i åtnjutande af en fördel, som de förstnämnda skulle få betala.

*Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

Herr Eriksson i Bäck: Herr Ivar Månsson yttrade, att han tänkt sig, att icke någon landsbygdsrepresentant skulle kunna stillatigande låta förhållandena vara såsom de nu äro i fråga om fördelningen af bränvinsmedlen. Jag vill då säga honom, att jag ej heller stillatigande kan låta hans motion passera kammaren utan att yttra några ord.

Han yttrade, att ett mutsystem håller på att utbilda sig vid upplåtandet af försäljningsrättigheterna, hvilket gått så långt, att temligen reella, skriftliga anbud göras om erläggande af en försäljningsavgift för exempelvis endast 2,000 liter, i stället för att det borde erläggas avgift för 90,000 liter, som i verkligheten försäljas. Nu vill herr Ivar Månsson bereda detta system ett större verksamhetsfält, då han för detsamma äfven vill öppna landtkommunerna? Nej, bäste herr Ivar Månsson, var god och låt stadskommunerna behålla såväl detta mutsystem som bränvinet!

Vi hafva förut på skattelagstiftningens område »det s. k. nya systemet», eller tullsystemet, som på indirekt väg afpressar den fattiga befolkningen oproportionerligt stora belopp i skatter till statskassan. Nu vill herr Ivar Månsson, att vi skola göra äfven landtkommunerna direkt ekonomiskt intresserade af bränvinshandteringen och på det sättet skapa ett det »nyaste systemet», hvarigenom en stor del af den fattigaste befolkningen — och kanske genom ockrandet på dess spritbegär äfven den olyckligaste — skulle komma att bidraga med ytterligare åtskilliga millioner kronor i indirekta skatter till bestridande af landtkommunernas utgifter. Ett bifall till motionerna skulle lätt föra oss tillbaka till de förhållanden, som rådde på Gustaf III:s tid, då det skulle bli angeläget för de i kommunen bestämmande, som ville ha en så vidsträckt bränvinsförbrukning som möjligt, att få en krog invid hvar kyrka och by. Och till ett sådant förhållande vill åtminstone icke jag medverka.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Norman: Såsom fördelningen af beskattningsmedlen för närvarande är ordnad mellan de olika kommunerna, komma desamma att ständigt utgöra ett tvisteämne. Enligt min tanke skulle denna

Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
brännvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)

fråga lättast lösas derigenom, att alla brännvinsmedel indragas till statsverket. Men såsom frågan nu föreligger, har jag intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Herr *Olofsson* i Digernäs instämde häruti.

Herr *Ericsson* i Ofvanmyra: Då jag icke fått något understöd i mitt yrkande på bifall till min reservation i dess helhet, anser jag mig böra taga tillbaka detsamma och i stället instämma i det af herr *Ivar Månsson* gjorda yrkandet.

Herr *Persson* i Stallerhult: Herr talman! Jag skall be att få förena mig i det yrkande, som framstälts först af herr *Ivar Månsson* och sedan af herr *Pehrson* i Törneryd.

Men det var med anledning af ett yttrande, som faldes af en talare på norrlandsbänken, som jag begärde ordet. Han påstod, att städerna så väl behöfde denna skatteinkomst, som de finge genom brännvinsförsäljningen, derför att den nyantagna progressiva beskattningen träffar städerna hårdare än landet. Jag för min del kan dock ej erinra mig, att denna skattelag har stadgat någon som helst skillnad i afseende på beskattningen mellan invånarne i städerna och på landsbygden. Skulle invånarne i städerna drabbas hårdare af denna beskattning, skulle det bero på, att deras inkomster äro större; och skulle landsbygdens invånare drabbas lindrigare af densamma, skulle det bero på, att de icke nå upp till den skatteinkomst, der progressionen börjar. Det är alltsammans. Det är klart, att man med detta yttrande velat antyda, att landsbygdens invånare icke skulle vara så ärliga beträffande uppgifter för beskattning som städernas invånare. Detta tillbakavisar jag på det bestämdaste, ty ärlighet finnes lika väl hos landsbygdens invånare som hos städernas.

Vidare antyddes det, att städerna göra så ofantligt mycket för nykterheten. Jag vill icke betvifla, att det har gått framåt i den riktningen. Men tänker jag på landsbygden i ett län, nemligen i Skaraborgs län, så finnes der ett enda ställe, der man kan få köpa spritdrycker, under det att en liten stad, den minsta staden i länet med omkring 1,600 invånare, har tre försäljningsställen och under sommaren fyra ställen, der spirituösa drycker serveras och försäljas.

Då vill jag fråga, om icke landet gör mera i nykterhetens intresse än städerna. Således stå väl städerna efter landsbygden äfven i den delen.

Nu har motionären vidrört en ganska ömtålig punkt, då han föreslår inrättande af bolagskrogar på landet, att brännvinshandteringen skulle ordnas genom bolag äfven på landsbygden. Det är icke någon, som yrkat bifall till detta förslag. Jag skall icke heller göra det, liksom jag icke heller underskrifvit motionen. Jag kan emellertid visst icke inse, att det skulle ligga någon orättvisa deri, ty ha städerna rätt att ordna brännvinshandeln genom bolag, frågar jag, hvarför man icke skulle kunna gifva äfven landsbygden denna rätt. Jag

antar, att det vore endast få, som skulle begagna sig af en sådan rätt, om den beviljas. Jag tar äfven för gifvet, att, om någon begagnade sig af rätten, det icke vore så farligt, ty på landsbygden finns det nog lika mycket förståndiga män som i städerna.

Jag tillbakavisar därför den beskyllningen, som gjordes, att landet icke skulle ha samma nykterhetsintresse som städerna och att man på landet icke skulle kunna ordna bränvinshandteringen lika förståndigt som i städerna.

*Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
m. m.
(Forts.)*

Herr *Jönsson* i Gammalstorp instämde häruti.

Herr *Hedin* i Stockholm: Herr talman! Jag anhåller att få tillägga, att, när jag sade, att jag icke hade någonting att invända mot den senare reservationen, jag menade den reservation, som afgifvits af herr *Ericsson* i Ofvanmyra, med den ändring som blef föreslagen af herr *Ivar Månsson*.

Herr *Waldenström*: Herr talman! Jag har flere gånger inför denna kammare varit i tillfälle att framhålla, att enligt min åsigt det förnämsta hindret för bränvinsförsäljningens och bränvinstillverknings ordnande ligger i det stora ekonomiska intresse, som städerna ha af denna handtering. I öfverensstämmelse dermed har jag också många gånger uttalat, att en lösning af denna fråga måste gå i den riktningen, att städernas intresse af bränvinshandteringen minskas. Men det skulle enligt min tanke vara ett mycket olyckligt steg, om Riksdagen i stället fattade ett beslut, hvarigenom landskommunernas intresse af bränvinshandteringen skulle ökas. Jag för min del anser, att lagstiftningen i denna sak bör gå i rakt motsatt riktning mot den, som motionärerna föreslagit och som delvis funnit sitt uttryck i reservationerna. Från denna ståndpunkt, herr talman, kan jag nu icke annat än yrka afslag å motionen och bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Styrlander*, *Olsson* i Fläsbro, *Nydal*, *Kvarnzelius*, *Persson* i Arboga, *Johansson* i Öija, *Sjövall*, *Österberg*, *Hammarström*, *Starbäck*, *Björck*, *Nordin* i Sättna, *Nordin* i Hammerdal, *Olsson* i Sörnäs och *Öhngren*.

Herr *Andersson* i Vestra Nöbbelöf: Jag tror för min del icke, att denna fråga uppfattats på rätt sätt från nykterhetsvännernas sida. Jag kan icke finna, att den skrifvelse, som här föreslagits, med den gjorda förändringen på något sätt skall kunna göra afbräck för nykterhetsverksamheten. Jag tror, att det vore bra, om man genom en skrifvelse skulle kunna få ordnad denna tvistefråga mellan stad och land, som debatterats i så många år, så att man kunde få bort den. Jag hoppas, att nykterhetsvännerna skola finna, att saken kan ordnas utan att på något sätt inskränka nykterhetsarbetet. Jag vill för min del icke vara med om att det bildas bolag

Angående
ändrad lydelse
af § 10 i
bränvinstill-
verkningsför-
ordningen
(Forts.)

på landsbygden. Jag tror icke, att många skola ifrågasätta det. Men jag hoppas, att, när Första Kammaren beslutat en skrivelse i denna riktning, äfven Andra Kammaren skall antaga samma skrivelse, till hvilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Göransson: Då enligt mitt förmenande såväl motionerna som reservationerna hufvudsakligast gå ut på att bereda landskommunerna större inkomster af bränvinsmedlen, kan jag för min del icke biträda deras förslag. Anser man nu, att städerna ha för stora inkomster af dessa medel, hvilket jag icke vill bestrida, så bör enligt mitt förmenande en indragning ske till statsverket.

Om en sådan indragning skall ske efter en kortare eller längre öfvergångstid, med eller utan ersättning, det vill jag för närvarande icke yttra mig om, men som frågan nu ligger, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag och således afslag på såväl motionerna som reservationerna.

Med herr Göransson förenade sig herrar *Jönsson* i Mårarp, *Olsson* i Mårdäng och *Ericsson* i Vallsta.

Öfverläggningen var härmed afslutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr vice talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall i stället till det af herr Månsson under öfverläggningen framställda yrkandet; och fann herr vice talmannen sistnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad. Men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande n:o 32, bifaller det af herr Månsson under öfverläggningen framställda yrkandet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Omröstningen utföll med 105 ja mot 103 nej; och hade kammaren alltså fattat beslut i öfverensstämmelse med ja-propositionens innehåll.

§ 5.

Vidare föredrogs bevillningsutskottets memorial n:o 33, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande viss del af motiveringen till bevillningsutskottets betänkande n:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående en inkomstskatt för år 1903.

*I anledning af
Kongl. Maj:ts
proposition
angående en
inkomstskatt
för år 1903.*

Vid behandlingen af bevillningsutskottets betänkande n:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående en inkomstskatt för år 1903, hade i fråga om motiveringen Riksdagens kamrar, enligt utskottet tillhandakomna protokollsutdrag, stannat i olika beslut, på sätt här nedan omförmäles.

Utskottet hade i första stycket på sid. 19 i betänkandet gjort följande uttalande:

Till de af utskottet hittills gjorda erinringar rörande förslagens innehåll och skattens anordnande kan läggas ännu en anmärkning, som gäller förslagens konstitutionella form. Det är naturligt, att en inkomstskatt, hvilken efter skilda grunder och i olika hög grad beskattar olika inkomstarter, måste föranleda många och starka meningsstrider. Önskvärdt vore därför, att sagda grunder äfvensom den dermed sammanhängande progressionsskalan vunne större fasthet, än den för afgörande af bevillningsfrågor stadgade ordning, enligt utskottets förmenande, torde lemna. Utskottet anser därför lämpligt, att, såsom vid förslagens behandling i statsrådet af en statsrådsledamot jemväl framhållits, de mest betydelsefulla grunder, hvar på skatten bygges, undandragas de gemensamma voteringarna inom Riksdagens begge kamrar. Utskottet har alltså velat uttala såsom sin mening, att förslag angående inkomstskatt, som förelägges en kommande Riksdag, måtte afgifvas i sådan form, att de allmänna grunderna därför fastställas genom lag, under det att Riksdagen förbehålles att inom de i lagen angifna gränser bestämma skattebelopp och lemna öfriga föreskrifter.

Beträffande detta stycke hade Första Kammaren beslutit, att i stället för den i nämnda stycke förekommande punkt, som började med orden »Utskottet har alltså velat uttala», godkänna följande:

»Kammaren vill alltså såsom sin mening uttala, att Kongl. Maj:ts måtte förelägga en kommande Riksdag förslag till sådan ändring i regeringsform och riksdagsordning, att de allmänna grunderna för taxering af inkomst enligt inkomstskatteförordningen icke måtte kunna ändras i annan ordning än genom båda kamrarnes samstämmiga beslut, under det att Riksdagen förbehålles att inom de på sådant sätt angifna gränser enligt de regler, som gälla för bevillningens reglerande, bestämma skattebelopp och lemna öfriga föreskrifter.»

Deremot hade Andra Kammaren, med bifall till en af herr Fredholm afgifven, vid betänkandet fogad reservation, beslutit ogilla nu omhandlade stycke i utskottets motivering.

*I anledning af
Kongl. Maj:ts
proposition
angående en
inkomstskatt
för år 1903.
(Forts.)*

Utskottet hemstälde,

att Riksdagen, hvardera kammaren med ändring af sitt förut fattade beslut rörande ifrågavarande del af motiveringen till utskottets betänkande n:o 25, måtte besluta, att denna del af motiveringen i och för dess intagande i den skrifvelse, Riksdagen komme att i ämnet till Kongl. Maj:t aflåta, skulle hafva följande lydelse:

»Till de af Riksdagen hitills gjorda erinringar rörande förslagens innehåll och skattens anordnande kan läggas ännu en anmärkning, som gäller förslagens konstitutionella form. Det är naturligt, att en inkomstskatt, hvilken efter skilda grunder och i olika hög grad beskattar olika inkomstarter, måste föranleda många och starka meningsstrider. Önskvärdt vore därför, att sagda grunder äfvensom den dermed sammanhängande progressionsskalan vunne större fasthet, än den för afgörande af bevillningsfrågor stadgade ordning lemna. Riksdagen vill alltså såsom sin mening uttala, att Kongl. Maj:t måtte förelägga en kommande Riksdag förslag till sådan ändring i regeringsformen och riksdagsordningen, att de allmänna grunderna för taxering af inkomst enligt en inkomstskatteförordning icke måtte kunna ändras i annan ordning än genom båda kamrarnes samstämmiga beslut, under det att Riksdagen förbehålles att inom de på sådant sätt angifna gränser enligt de regler, som gälla för bevillningens reglerande, bestämma skattebelopp och lemna öfriga föreskrifter.»

Vid memorialet hade fogats reservationer af herrar *Fredholm, Brodin, Bromée* i Billsta, *Lundström*, friherre *von Knorring*, *Ericsson* i Ofvanmyra, *Wittsell* och *Hedgren*, hvilka ansett, att, då Andra Kammaren beslutit ogilla ifrågavarande del af utskottets motivering, utskottet bort besluta en anmälan till kamrarna, att enligt utskottets åsigt sammanjemkning af kamrarnes beslut i denna del icke kunnat ega rum.

Utskottets hemställan upplästes, hvarefter ordet på begäran lemnades till;

Herr *Fredholm*, som anförde: I reservation till detta betänkande ha reservanterna framhållit, att enligt vårt förmenande sammanjemkning af kamrarnes beslut i denna del icke kunnat ega rum. Utskottet har likväl här gjort försök till en sådan sammanjemkning, men för min del kan jag icke kalla detta försök för en verklig sammanjemkning, emedan det mest är Första Kammarens beslut, som blifvit föremål för sammanjemkningen, under det att man deremot icke fäst något afseende vid Andra Kammarens beslut. Utskottet säger nemligen derom: »Då med ett uttalande i ofvan angifna riktning», d. v. s. att bevillningen skulle göras till föremål för gemensam votering, då med ett sådant uttalande, säger utskottet »icke afses sådan ändring i grundlagarne, att Riksdagen derigenom skulle beröfvas sin rätt att ensam bestämma öfver bevillningen, samt det

af Andra Kammaren i frågan fattade beslut, af diskussionen i ämnet att döma, synes hufvudsakligen hafva varit rigtadt mot en inskränkning i Riksdagens rätt i nämnda hänseende, ifrågasätter utskottet,» etc.

Jag vet icke, hvad utskottet haft för rättighet att draga den slutsatsen öfver den här i ärendet förda diskussionen. Kammaren beslöt ju att ogilla hela det ifrågasvarande stycket, och i detta ingick såväl frågan om gemensamma omröstningar som lagstiftningsfrågan. Jag kan verkligen vid sådant förhållande icke finna, att utskottet haft något fog för sitt uttalande, att kammaren ogillade blott den ena delen, men beträffande den andra icke tycktes hysa några betänkligheter. Det visar sig också i det förslag till sammanjemkning, som af utskottet blifvit framlagdt, huru oklar hela denna fråga är för utskottet. Utskottet hemställer på sid. 3, att i Riksdagens skrivelse till Kongl. Maj:t måtte få bland annat följande lydelse:

» — — — — — Riksdagen vill alltså såsom sin mening uttala, att Kongl. Maj:t måtte förelägga en kommande Riksdag förslag till sådan ändring i regeringsformen och riksdagsordningen, att de allmänna grunderna för taxering af inkomst enligt en inkomstskatteförordning icke måtte kunna ändras i annan ordning än genom båda kamrarnes samstämmiga beslut, —

— — — — — »
Föreskrifterna rörande dessa frågor återfinnas i regeringsformens 69:de och 71:a paragrafer, och bevillningsutskottet tillstyrker alltså Riksdagen att föreslå en ändring i dessa paragrafer. Att göra ett dylikt förslag tror jag emellertid ligger utanför bevillningsutskottets befogenhet på grund af stadgandet i regeringsformens 53:dje paragraf, der det heter: »Lagtima Riksdag skall för ärendenas beredning tillsätta dessa utskott: ett Konstitutionsutskott att väcka och upptaga frågor rörande förändringar i grundlagarne och yttranden deröfver till Riksdagen afgifva, — — — — — ett Bevillningsutskott, att behandla bevillningsfrågor; — — — — —

— — — — — ». Grundlagen fastställer här den ordning, i hvilken grundlagsfrågor skola behandlas, och det framgår häraf, att det icke är grundlagsenligt, att bevillningsutskottet föreslår Riksdagen att uttala sig om ändringar i grundlag; detta tillkommer ett konstitutionsutskott och icke ett bevillningsutskott. Man kan alltså förstå, på hvilka afvägar man kommit, när man anser, att man på det sättet kan göra en sammanjemkning, att man helt och hållet utesluter, hvad den ena kammaren beslutat, och tillstyrker, hvad den andra beslutat.

Herr talman! På grund af hvad jag nu anført anhåller jag om afslag å utskottets förevarande hemställan.

Herr Meyer: Herr talman! Jag tror mig hafva kommit under fund med, att man i nittionio fall af hundra, när något misshagligt förslag framställes, kan åberopa en grundlagsparagraf, som säger, att det strider mot grundlagen. Den frågan, huruvida utskottets förslag icke är grundlagsenligt skall jag därför icke inlåta mig på. Har utskottet öfverträdt sin befogenhet och har det framlagt ett förslag,

*I anledning af
Kongl. Maj:ts
proposition
angående en
inkomstskatt
för år 1903.
(Forts.)*

*I anledning af
Kongl. Maj:ts
proposition
angående en
inkomstskatt
för år 1902.*

(Forts.)

som strider mot grundlagen, lär väl talmannen icke underlåta att vägra framställa proposition på yrkandet om bifall till utskottets förslag.

Hvad sjelfva saken beträffar, så är det alldeles uppenbart, att den mening, som låg i den först föreslagna motiveringen, var helt annan än den, som utskottet nu föreslagit. I det förra förslaget var fråga om att vidtaga en förändring i den gamla ordningen, att Riksdagen ensam skall vara herre öfver bevillningen, i det att man der ifrågasatte, att vissa delar af den nya inkomstskattelagen skulle blifva föremål för lagstiftning af Riksdag och Kongl. Maj:t gemensamt; men i det nu föreliggande förslaget har bevillningsutskottet velat bibehålla Riksdagen vid dess gamla rättighet att ensam bestämma öfver bevillningen, ty enligt detta förslag skulle Kongl. Maj:t icke hafva något att säga i denna fråga.

Anledningen till att bevillningsutskottet så strängt hållit på sin åsigt, att grunderna för inkomstskatten böra bestämmas genom lag, som icke kan rubbas genom gemensamma omröstningar, är naturligtvis ingenting annat än en önskan, som utskottet haft att såvidt möjligt förhindra, att en majoritet i den ena kammaren skall enväldigt kunna stifta skattelag. När här förekommer en fråga, som gäller vanlig lagstiftning, det må röra sig om en sådan relativ bagatell, som om man vill införa bestämmelser om t. ex. eldsläckningsredskap ombord å fartyg, då säger man, att den frågan är så vigtig, att den får icke afgöras af blott den ena statsmakten, utan bör afgöras af båda statsmakterna, alltså vara civillag, båda kamrarne besluta, och kamrarnes samstämmiga beslut måste godkännas af Kongl. Maj:t för att kunna blifva lag. När det är fråga om val af stadsfullmäktige i städer eller af ledamöter i utskott inom Riksdagen, säger man: Vi böra hafva proportionella val, ty vi måste se till, att icke majoriteten fullständigt qväfver minoriteten. Men när det gäller en sådan lag som inkomstskattelagen, med tillhjälp af hvilken, om det skall förblifva vid den gamla ordningen, en majoritet inom Andra Kammaren helt enkelt kan konfiskera hvilken egendom som helst, då säger man, att vi icke få rubba den gamla ordningen, icke fästa oss vid minoritetens rätt, utan lemna all makten i händerna på majoriteten. Det har i alla tider varit så här i landet — och jag tager för gifvet i alla andra länder också — att endast vissa klasser suttit inne med den politiska makten. Hos oss har det varit än den ena, än den andra klassen, som haft makten, men alltid har den för tillfället maktogande begagnat makten till sin egen fördel, låt vara, att den ansett sig vara i sin goda rätt, att den afhjelpat gamla orättvisor, befriat sig från gamla skatter, som den anser hafva blifvit den med orätt pålagda, säkert är i alla fall, att den, som suttit inne med makten, alltid begagnat sig deraf till sin egen fördel; och så kommer det alltid att blifva, hvilken klass än kommer till makten. Hittills har den klass, som suttit vid makten alltid utgjort minoriteten inom landet, och därför hafva de bördor, som från densamma öfverflyttats på alla andra, fördelade som de blifvit på ett stort flertal, icke blifvit så synnerligen betungande. Men ett

annat förhållande kan inträffa. Om en klass kommer in, som är majoritet i landet, och den vill lägga alla bördor på minoriteten, då kan det inträffa, att man — såsom jag förut nämnt — kan med tillhjälp af bevillningsförordningen konfiskera all jordegendom. Jag åtager mig att, om denna kammare röstar, som jag dikterar, göra all Sveriges jordbruksfastighet till statsegendom på fem minuter.

*I anledning af
Kongl Maj:ts
proposition
angående en
inkomstskatt
för år 1903.
(Forts.)*

När dylikt skulle kunna ske och när man ser — hvilket jag särskildt ber, att de, som för närvarande sitta inne med makten, må besinna — huru många gemensamma voteringar de förlorade för 20 år sedan och huru många de förlora nu, synes det mig, att de borde akta på tidens tecken och se till, att de skydda sig sjelfva, medan tider är. För min del har jag för den skull ansett, att utskottet handlat fullkomligt riktigt, då det gjort en sådan framställning till Riksdagen som den nu föreliggande, och jag ber därför att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Petri* instämde häruti.

Herr Hedin i Stockholm: Den siste ärade talaren uttalade den meningen, att det skulle vara särdeles nyttigt, om Andra Kammaren ville afträda en del af sin redan allt för mycket kringskurna makt i fråga om bevillningslagstiftningen. Det är emellertid icke den frågan, som Andra Kammaren nu har att afgöra, utan hvad den har att afgöra är, om Andra Kammaren nu i dag skall uttala en annan mening, än för, jag tror, fjorton dagar sedan, angående bevillningsutskottets befogenhet att lägga sig uti frågor, hvaröfver bevillningsutskottet enligt grundlagen icke får yttra sig, utan hvilka blifvit förbehållna åt konstitutionsutskottets handläggning. Det är, som sagdt, blott fjorton dagar sedan, tror jag, som Andra Kammaren erinrade bevillningsutskottet om att hålla sig inom den befogenhets-terräng, som grundlagen åt detsamma har upplåtit. Detta har emellertid utskottet icke tagit någon hänsyn till. Man har sagt om Bourbon'erna, att de »ingenting lärt och ingenting glömt», men om bevillningsutskottet får man säga, att det gör sin sak ännu bättre, i ty att »det *ingenting* lär, men *glömmet allting*». Så visar detsig här, och så har det visat sig förut. Det har icke hjälpt, att man sagt så rent ut, som sist skedde. Utskottet har här nedlåtit sig att skriva en rad, som är komplett osvenska, när nemligen utskottet vill, att Riksdagen skulle »som sin mening uttala, att Kongl Maj:t måtte» göra det och det. Det är icke svenska, men jag förstår, hur satsen har tillkommit; utskottet vill inbilla oss, att det dermed har ifrånkommit grundlagsvidrigheten i det precisa yttrande, som det hade förra gången; meningen är väl i alla fall alldeles tydlig. Och för resten, om utskottet nu icke framställer ett formligt förslag, så är detta icke bättring nog, utan för verklig sådan fordras, att utskottet helt och hållet låter bli att yttra sig om frågor, som icke angå utskottet. Förhållandet är emellertid nu det, att utskottet

*I anledning af
Kongl. Maj:ts
proposition
angående en
inkomstskatt
för år 1903.
(Forts.)*

å nyo inlåtit sig på något, som utskottet icke bort inlåta sig på. Andra Kammaren bör tillrättavisa utskottets majoritet för hvar enda gång, som den — i likhet med hvad här skett — sticker fram sådana tentakler.

Nu har utskottet försökt att omöjliggöra, något, som grundlagen icke begär, vare sig af detta utskott eller af något annat, nemligen att sammanjemka en text med det rena intet. Jag anhåller, att kammaren behagade afslå utskottets sammanjemkningsförslag, som icke är något sammanjemkningsförslag.

Herr Fredholm: Jag begärde ordet med anledning af att en talare här sökt att med sakskaål förklara önskvärdheten af vidtadgandet af en åtgärd, som skulla strida mot grundlagens uttryckliga bud. Man kan tolka grundlag på mångahanda sätt, sade den ärade talaren. Ja, jag hörde en annan ledamot inom bevillningsutskottet hafva samma uppfattning. När jag inom utskottet vågade betvifla, att det låg inom bevillningsutskottets befogenhet att upphäfva det grundlagens bud, som stadgade: »Svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta utöfvas af Riksdagen allena», fick jag det svaret, att detta grundlagsbud endast var en fras. Jag häpnade öfver att det inom utskottet kunde finnas en person, som hyste en så liten aktning för våra grundlagar och höll dem så litet i helgd, att han kallade ett grundlagsbud för en »fras».

Denna hans uppfattning må stå för honom ensam, ty jag hoppas, att ingen i denna kammare må förleda sig att i mer eller mindre grad hysa en dylik uppfattning, huru lämpligt en eller annan kunde finna ett sådant tillvägagående vara för befrämjandet af särskilda intressen.

Herr Elowson: Herr talman! Då kammaren fattade sitt förra beslut i denna fråga, var det nog kammarens mening, såsom framgick af de bestämda ordalag, som användes, att den del af motiveringen, hvarom nu är fråga, icke skulle inflyta i Riksdagens skrifvelse till Kongl. Maj:t. Andra Kammaren har således på ett tydligt och klart sätt framhäft sin ställning till det förslag, som då förelåg.

Nu tror jag icke, att det är praxis här inom Riksdagen, att man söker sammanjemka, då å ena sidan föreligger ett positivt beslut, såsom fallet var i Första Kammaren, och å den andra ett rent afslag. Jag har den öfvertygelsen, att genom Andra Kammarens beslut var den ifrågavarande delen af motiveringen ur skrifvelsen eliminerad, och att alltså denna passus i motiveringen eller någon liknande icke vidare kunde ifrågakomma.

Praxis har hittills varit, att, då kamrarne fattat olika beslut angående motiveringen, densamma bortfallit i den del, hvari de olika besluten mynnat ut. Och jag tror, att Andra Kammaren har skäl att behålla denna praxis, och skall därför be att få yrka afslag å sammanjemkningen.

Herr *Eriksson* i Elgered instämde häruti.

Vidare yttrades ej. Sedan herr vice talmannen framställt propositioner på de yrkanden, som under öfverläggningen förekommit, afslog kammaren utskottets hemställan.

§ 6.

Härefter föredrogs och lades till handlingarna bevillningsutskottets memorial n:o 34, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 28, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om införandet af tobaksmonopol i Sverige.

§ 7.

Efter föredragning af bevillningsutskottets memorial, n:o 35, angående verkställd granskning af tulltaxan, bifölls hvad utskottet i berörda memorial hemställt.

§ 8.

Vidare föredrogs lagutskottets memorial n:o 49, med föranledande af ej mindre återremiss än äfven skiljaktiga beslut i fråga om vissa delar af lagutskottets utlåtande n:o 31, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken, till lag om ändrad lydelse af 5 kap. 1 § ärfdebalken, till lag om ändring i 14 kap. jordabalken, till lag om ändring i förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar, till lag om ändrad lydelse af 49 § utsökningslagen samt till lag om ändrad lydelse af 4 och 6 §§ i lagen den 6 mars 1899 om handräkning åt utländsk domstol, dels två med föranledande af nämnda proposition väckta motioner.

*Angående
ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken m. m.
(Forts.)*

Punkten 1:o)

Lades till handlingarna.

Under *punkten 2:o)* hemställde utskottet, att Första Kammaren behagade fatta beslut rörande 17 kap. 11 § af förenämnda förslag till lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken; och lade Andra Kammaren denna punkt till handlingarne.

Utskottet hemställde vidare under *punkten 3:o)*, att Andra Kammaren, under förutsättning att Första kammaren bifölle hvad utskottet under 2:o) föreslagit, ville, med frånträdande af sitt förut fattade beslut beträffande 17 kap. 11 § af förevarande förslag till lag om ändring i vissa delar af rättegångsbalken, antaga den lydelse

*Angående
ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken m. m.
(Forts.)*

af ifrågavarande paragraf, som utskottets hemställen under punkt 2:o) utvisade.

Sedan utskottets berörda hemställen blifvit uppläst, lemnades på begäran ordet till

Herr Redelius, som yttrade: Angående föredragningsättet skall jag be att få hemställa, att vid den nu föredragna punkten det må tillåtas, att diskussionen rör sig öfver förslaget i dess helhet, hvar- efter proposition göres vid hvarje särskild punkt.

Sedan beslut rörande denna min hemställen fattats, anhåller jag om ordet.

Hvad herr Redelius sålunda hemställt blef af kammaren bifallet.

Härefter lemnades ordet åter till:

Herr Redelius, som anförde: Det nu föreliggande betänkandet innehåller, såsom kammaren finner, en del af ett större lagförslag, som för en tid sedan förelåg till behandling här i kammaren. Vid samma tillfälle förelåg också — hvilket äfven kan inhemtas af betänkandet — ett annat förslag, om hvilket jag då tog mig friheten uttala den enskilda mening, att jag ansåg, att antagandet af detsamma borde sättas såsom vilkor för bifall till förstnämnda förslag.

Den fråga, hvarpå jag nu syftar, gäller häradsnämndens befogenhet vid domens fällande. Såsom bekant, blef den af lagutskottet härutinnan gjorda hemställen af denna kammare bifallen, hvaremot Första Kammaren afslog densamma, hvarefter lagförslaget i vissa punkter återremitterades, och de skiljaktiga beslut, som då förelågo, äro nu sammanjemkade.

Med afseende på det nu föreliggande förslaget har jag för min del icke synnerligen mycket att erinra. Men för dess betydelse i det hela och på grund af den vikt jag fäster vid nämndens befogenhet, skall jag be att få säga några ord, innan jag gör mitt yrkande.

Det stora lagförslag, som nu är i fråga, utvidgar enligt min åsigt i icke ringa mån ordförandens i häradsrätten befogenhet, men icke i samma grad nämndens inflytande. För min del anser jag, att nämnden borde erhålla något större befogenhet såsom motvigt mot den ökade befogenhet, som enligt förslaget tillkommer rättens ordförande, i synnerhet som det, vid åtskilliga tillfällen åtminstone, kan inträffa, att såsom ordförande i rätten fungerar en ung och temligen oerfaren, ja, ibland i mycket obetydlig grad förfaren jurist; och dervid kan den materiella rätten råka i fara att komma vilse i de många juridiska formerna. Det är för bevarande af den materiella rätten, som jag hyser betänkligheter att ingå på förslaget i det skick det nu föreligger. Ty den materiella rätten kommer genom omständigheternas tvång och utvecklingens gång in på en trång väg mellan allehanda former, som måste iakttagas, för att den, som verkligen har rätt, också till sist skall erkännas hafva rätt i det slutliga utslaget. Nu menar jag, att ett korrektiv mot denna fara kunde

sökas deri, att en del praktiska män med sundt förstånd finge lägga in sitt ord med laga verkan, då det är fråga om hvad som skall anses bevisadt och sant i hvarje sak. Och jag tror, att denna önskan är så mycket mera berättigad, som, så vidt jag fattat rätt, det ofta icke är så säkert, att man i utslaget får till fyllest antecknade de skäl, på hvilka domen är grundad. Denna fordran synes mig vara mycket berättigad, särskildt i de fall, då man anser sig böra vädja från underrätt till öfverrätt, då papperen, d. v. s. handlingarna i målet, spela så stor roll, och då det ofta ligger en afgörande vikt på hvad som står i underrättens protokoll och hvad som kan anses bevisadt eller icke bevisadt. Det är åt det hållet mina betänkligheter gå.

I afseende på det formella i den nu föreliggande paragrafen har jag icke något yrkande att göra. Men jag tror, att det vore önskvärdt, om det blefve tydliga och bestämda föreskrifter derom, att ordföranden i hvarje utslag uttryckligen skall angifva skälen till domen och att häradsnämnden får något mer att säga än hittills.

Då något yrkande i sistnämnda hänseende icke nu kan göras, utan frågan får anses förfallen på grund af kamrarnes olika beslut, ser jag icke någon utsigt att komma till det önskade målet på annat sätt, än att hela lagförslaget får förfalla för att återupptagas vid nästa riksdag i den form, jag för min ringa del anser, att det borde ha.

Jag yrkar därför, herr talman, afslag å utskottets hemställan.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Hammarskjöld: Herr talman! Mina herrar! Då grundlagstiftaren föreskref, att med afseende på åtskilliga frågor, i händelse af kamrarnes skiljaktiga beslut, en sammanjemkning skulle företagas, väntade han helt säkert icke, att en dylik sammanjemkning ofta eller ens någonsin skulle kunna ske på det sätt, att hvarje kammare till punkt och pricka finge sina önskningsar uppfyllda. Grundlagsstiftaren utgick fast mera från den förutsättning, att då enighet uppnåts kamrarne emellan om det ojemförligt viktigaste i t. ex. ett lagförslag, skulle det i i hvardera kammaren finnas en önskan att gifva med sig i småsaker eller i sådant, som hade jemförelsevis mindre vikt.

Mot den sammanjemkning, som lagutskottet i detta ärende föreslagit, har icke hittills någon anmärkning blifvit framställd från Andra Kammarens synpunkt. Detta skulle också hafva varit ganska orättvist. Ty hvar och en torde vid genomläsande af lagutskottets förslag finna, att om det vid sammanjemkningen skett någondera af kamrarne för när, har det för visso icke varit denna kammare. Också hördes i går i Första Kammaren ett ganska skarpt klander mot lagutskottets sammanjemkningsförslag.

Vid sammanjemkning är det ju icke fråga om att upprifva redan fattade beslut eller att fatta nya beslut i sådana ämnen, om hvilka kamrarne redan uppnått enighet, utan allenast om att genom ömsesidiga medgifvanden komma till enighet äfven i sådana punkter, der öfverensstämmelse förut icke vunnits.

*Angående
ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken m. m.
(Forts.)*

Angående
ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken m. m.
(Forts.)

Det är därför i hög grad att beklaga, att den talare, som nu framställt yrkande om afslag å lagförslaget på grund af ett innehåll, som detsamma enligt båda kamrarnes sammanstämmande beslut redan hade, icke urgerat sin mening förra gången frågan var före. Måhända hade i sådant fall en sammanjemkning i detta afseende nu kunnat ega rum. Den föregående talaren yttrade sig, när lagförslaget förra gången var under behandling, till förmån för den mening, att såsom vilkor för lagens antagande borde uppställas, att häradsnämnden erhåller ökad befogenhet. Detta yrkande från hans sida vann emellertid icke någon genklang i denna kammare, utan Andra Kammaren antog förslaget om bevisningen utan att dervid foga ett sådant vilkor, som af den ärade talaren önskades.

Då han emellertid nu upprepat denna sin önskan och på grund deraf, att den icke uppfyllts, yrkat afslag på det hela, skall jag be att få yttra några ord i frågan om ökning af nämndens befogenhet.

Till en början ber jag att få säga, att jag för min del icke är obenägen för en utvidgning af häradsnämndens befogenhet. Jag har deltagit, och gerna deltagit, i utarbetande inom justitiedepartementet af ett förslag i detta syfte, hvilket förslag, som jag tror, är aldeles detsamma, som genom motion i år framlagts för Riksdagen. Jag anser, att en utvidgning af nämndens befogenhet kan ske utan våda, och jag anser, att den skulle medföra högst väsentliga moraliska fördelar genom höjande af nämndens själfkänsla, ansvarskänsla och anseende. Emellertid är jag icke blind därför, att det under nuvarande omständigheter möter rätt afsevärda hinder att tillfredsställa en sådan önskan. Om nämnden skall erhålla en ökad befogenhet, torde det vara nödvändigt, att nämndemännen erhålla tillfälle, regelmässigt tillfälle, att deltaga i ett måls handläggning från början till slut.

Såsom herrarne alla känna, är detta långt ifrån på alla orter händelsen, till följd deraf att det i en del tingslag finnes ett stort antal nämndemän, hvilka, såsom det heter, »tura sins emellan». Det kommer därför ganska sällan att inträffa, att samma nämndemän öfvervara ett mål från dess anhängiggörande och ända till dess domen fälles. Förlidet års Riksdag påpekade ock i skrifvelse till Kongl. Maj:t detta missförhållande och anhöll om åtgärder i syfte att afhjelpa detsamma. Med anledning af denna skrifvelse hafva utlåtanden infordrats från häradshöfdingarne i domsagorna samt från hofrätterna. De inkomna yttrandena gifva vid handen, att redan under nuvarande förhållanden i vissa domsagor eu viss inskränkning i nämndemännens antal är möjlig, men att i vissa domsagor en inskränkning icke skulle kunna ega rum. Hvad de förra domsagorna angår, har Kongl. Maj:t nyligen på min hemställan anbefalt ytterligare utredning genom hörande af häradsborna m. fl. Men, som sagdt, långt ifrån i alla domsagor är det händelsen, att någon inskränkning i det stora antalet nämndemän skulle kunna ega rum. Jag kan icke underlåta att nämna det skäl, som på många håll åberopas mot möjligheten af en sådan inskränkning. Det är ett skäl, som för det stora flertalet af herrarne torde vara väl bekant, nem-

ligen att det är en betungande börda, som nämndemännen fått sig ålagd genom skyldigheten att deltaga i vägsyner. Denna börda skulle enligt mångas förmenande blifva allt för tung, om nämndemännens antal blefve inskränkt. Och så länge denna skyldighet att deltaga i vägsyner kvarstode i sin nuvarande form, d. v. s. så länge nämndemännen hafva denna skyldighet utan ersättning, så länge kunde, förklarade åtskilliga häradshöfdingar efter samråd med nämndemännen, en inskränkning öfver hela linien i nämndemännens antal icke ega rum. Detta förhållande, att en formel utsträckning af nämndens befogenhet synes förutsätta en inskränkning i nämndemännens antal, hvilken för närvarande endast med svårighet och icke till fullo kan företagas, detta förhållande synes för ögonblicket lägga hinder i vägen för realiserandet af den i och för sig så sympatiska tanken på en utsträckning af nämndens befogenhet.

Nu kan sägas, att under sådana omständigheter bör denna lagstiftning om bevisning vänta på bättre tider i det nämnda afseendet, d. v. s. på bättre tider för inskränkning i nämndemännens antal och utvidgning af nämndens befogenhet. Men, mine herrar, jag kan icke finna, att det råder ett sådant sammanhang mellan den föreslagna nya lagen om bevisning och det framställda önskemålet om utvidgning af nämndens befogenhet, att ett dylikt uppskok skulle vara försvarligt.

Här har talats derom, att såsom ordförande i häradsrätterna stundom och till och med ganska ofta fungera jembförelsevis unge och oerfarne män. Tro icke herrarne, att dessa unge och oerfarne män komma att reda sig bättre med en god lagstiftning om bevisning, än de för närvarande reda sig med en föråldrad och jembförelsevis dålig lagstiftning? Jag finner detta helt säkert vara händelsen. Och tro icke herrarne å andra sidan, att då bevispröfningen med större frihet öfverlemnas åt domstolen, och då således det sunda förståndet får mera tillfälle att göra sig gällande, och de juridiska formerna trängas tillbaka, tro icke herrarne, att denna omständighet är i och för sig egnad att äfven utan några förändrade lagbud öka nämndens befogenhet? Det är en onaturlig föreställning, om man tänker sig, att nämnden för närvarande skulle vara väktare öfver de legala bevisreglernas iakttagande gent emot juridiskt bildade domare, som icke begära bättre än att få frigöra sig från dessa legala bevisregler och döma efter sundt förstånd. Förhållandet torde fastmera vara det motsatta.

Ju mera man lättar på formerna, desto mera får lekmannaförståndet att säga i domstolen, och derigenom ökas utan vidare nämndens befogenhet. Den formella ökningen möter åter, såsom jag nyss nämnde, för närvarande hinder.

Hvad angår det andra skälet för afslag, som den siste ärade talaren anförde, eller att i lagförslaget borde upptagas bestämmelse angående utförligare domsmotivering och, om jag förstod honom rätt, äfven angående utförligare protokollsföring, än hvad som för närvarande i allmänhet sker, så är det endast att beklaga, att detta

*Angående
ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken m. m.
(Forts.)*

Angående
ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken m. m.
(Forts.)

yrkande icke framstälts förut. Ty denna önskan torde icke hafva varit svår att få igenom, då lagförslaget första gången behandlades. Nu, då Första Kammaren redan fattat sitt beslut i enlighet med sammanjemkningsförslaget, torde en dylik sentida önskan vara egnad att bringa det hela på fall.

Den siste ärade talaren uttryckte ock en förhoppning, att förslaget, om det nu fölle, måtte i omarbetadt skick kunna framläggas för nästa Riksdag eller åtminstone kort derefter. Denna förhoppning utgör helt och hållet en illusion. När förslag till lag om bevisning redan så många gånger framlagts för Riksdagen, torde utan tvifvel följden af ännu ett misslyckande blifva den, att det kommer att dröja mycket länge, innan ett nytt försök i samma riktning göres. Men äfven om så icke vore, så veta herrarne mycket väl, att ny proposition till Riksdagen icke kan aflåtas, utan att högsta domstolen å nyo blifvit hörd öfver förslaget, och då det gäller ett så viktigt och omfattande lagförslag, tager detta mycken tid. Jag har redan vid ett annat tillfälle fått säga herrarne, att det för närvarande råder en sådan trängsel med afseende å föredragning af lagförslag, att det är osannolikt, att högsta domstolen kan i god tid före nästa riksdag medhinna att afgifva utlåtanden öfver de dit redan remitterade lagförslagen och de förslag, som deröfver äro nödvändiga. Jag kan således säga, att något förslag om bevisning alldeles säkert icke kan föreläggas nästa Riksdag och troligen icke heller någon af de närmast följande.

Då således, enligt mitt förmenande, de önskemål, som framstälts, icke äro af den betydighet eller stå i det sammanhang med den föreliggande frågan, att kammaren i desamma har någon anledning att rygga det beslut, som kammaren för kort tid sedan fattade, vågar jag hoppas, att kammaren skall följa lagutskottets hemställan och således bifalla sammanjemkningsförslaget.

Herr Nilsson i Skärhus: Herr talman! Inom utskottet voro vi af den meningen, att om denna lag skulle komma till stånd, så borde nämnden erhålla större inflytande på domslutet, än hittills varit fallet, och på den grund väcktes en motion i samma riktning, hvilken ock vann utskottsmajoritetens bifall. Och när ärendet förekom till behandling här i kammaren, lefde vi alla i den föreställningen, att det lagförslag, som då förelåg, skulle kunna — möjligen med några mindre modifikationer — antagas, och att vi, när vi kommo till punkt b. och c., skulle få genomfördt detta vårt önskemål, att nämnden skulle få större inflytande. Här i denna kammare gick det utan motsägelse alls. Deremot föll förslaget i denna del i Första Kammaren. När man nu skulle inom utskottet söka åstadkomma ett sammanjemkningsförslag, så visade det sig omöjligt att få utskottets majoritet att antaga den grundsatsen, att det vore grundlagsenligt att göra en verklig sammanjemkning i föreliggande fall. Och således har hela vårt hopp att nu nå vårt önskemål i denna riktning gått om intet.

Hvad sjelfva lagförslaget angår, får jag försäkra, att vi icke

haft något mot detsamma, derest vi fått detta lilla tillägg, som vi önskat. Men då så icke skett, kan jag, på de skäl, som anförts af den förste ärade talaren, herr Redelius, icke annat än anhålla, att kammaren nu afslår det ifrågavarande sammanjemkningsförslaget. Och jag har icke så stora betänkligheter för följderna af ett dylikt afslag, som herr statsrådet och chefen för kongl. justitiedepartementet ställt i utsigt, nemligen att det skulle komma att dröja så lång tid, innan ett nytt förslag kunde framläggas för Riksdagen. De skäl, som af honom anfördes för ett sådant dröjsmål, var det, att högsta domstolen först måste afgifva sitt utlåtande om förslaget. Men högsta domstolen har ju redan granskat förslaget i dess hufvudsakliga delar, och de betänkligheter, som dervid framstälts, hafva tagits i allvarligt öfvervägande vid ärendets behandling såväl inom utskottet som i kammaren. Under sådana förhållanden borde det icke behöfva dröja länge, förr än förslaget åter kan framläggas.

Den föreslagna lagen är af den beskaffenheten, att den för oss nära intill den fria bevispröfningen. Det är icke många år sedan vi hade före ett lagförslag, som gick ännu vidsträcktare i genomförande af nämnda grundsats, än det nu föreliggande förslaget gör, men förslaget blef då i denna kammare temligen enhälligt afslaget. När förslaget nu återkom i mera modifierad form, helsades detsamma med ganska stor tillfredsställelse i förhoppning, att efter dess antagande nämnden skulle få göra sin mening vid domslutets bestämmande gällande i vidsträcktare mån, än hittills varit fallet. Och hade Första Kammaren bjudit så mycket som t. ex., att, under det domaren för närvarande måste hafva *en* nämndeman med sig, för att hans mening skall gälla, det hädanefter skulle erfordras *tvänne* nämndemäns anslutning till hans mening, så skulle Andra Kammaren kunnat föreslå t. ex., att det skulle vara *tre fjerdedelar* af nämnden, för att den skulle genomdrifva sin mening gent emot domaren, och då skulle man kunna hafva väntat, att ett erbjudande från Första Kammaren skulle kommit oss till del. På grundval deraf skulle sedan en sammanjemkning kunna hafva skett i den delen eller ock skulle den ena kammaren hafva kunnat afstå från sitt förut fattade beslut och antaga medkammarens förslag.

Såsom ärendet nu föreligger, skall jag, herr talman, be att få yrka afslag på detta sammanjemkningsförslag, och hoppas jag, att ett nytt förslag till lag om bevisning, sedan ändring i antydd riktning blifvit vidtagen, snart måtte kunna framläggas för en blifvande Riksdag.

Herr *Sjöberg* instämde häruti.

Herr Zetterstrand: Jag vill icke påstå, att lagutskottets arbetsbörda är större än de andra utskottens, men jag tror, att alla skola gifva mig rätt, om jag påstår, att lagutskottet har att uträtta ett mycket drygt arbete. Och det är icke med lagutskottets arbete som med de andra utskottens. Om vi se t. ex. på statsutskottet, så är statsutskottet vant att vecka efter vecka, plenum efter plenum

*Änående
ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken m. m.
(Forts.)*

*Ängående
ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken m. m.
(Forts.)*

se det ena positiva resultatet efter det andra af sin verksamhet. Men huru är det med lagutskottets arbete i detta fall? Dess verksamhet är i allmänhet af negativ betydelse. Vi se ytterst få verkliga resultat af vårt i sanning trägna arbete. Hvad särskildt denna riksdag beträffar, har arbetsbördan varit större än flere föregående riksdagar. Men arbetsresultatet har, det må jag erkänna, varit mindre.

Nu har det bland de ärenden, som förelegat till behandling, förekommit ett, just det förevarande, som är af ganska stor betydelse. Och vi hade länge lefvat i den förhoppningen, att vi genom vårt förberedelsearbete skulle kunna bana väg för en reform och det en reform af jembförelsevis stor betydelse. Nu vill jag hemställa till eder litet hvar, särskildt dem, som tienstgjort här i de särskilda utskotten, vare sig såsom ledamöter eller suppleanter, huru ni skulle känna det, om ni hade haft en fråga, som hade tagit större delen af eder tid i anspråk, och man sedan, när den kommit fram inför Riksdagen, utan några fullgiltiga skäl helt simpelt påyrkat, att detta arbete skulle gå om intet. Jag kan icke tänka mig annat, än att det skulle kännas hårdt för eder. Så skulle det nu ock kännas hårdt för oss, att icke få se ett resultat åtminstone af detta vårt arbete.

När Kongl. Maj:ts proposition kom till lagutskottet, möttes den af allmänna sympatier, och när förslaget sedan kom åter från lagutskottet efter vidtagande af åtskilliga förändringar, möttes det samma af öfvervägande sympatier i begge kamrarne. Att det fans detaljbestämmelser, som icke alla gillade, är klart. Detta föranledde ock återremiss till utskottet. Jag tror emellertid, att den behandling, dessa anmärkningar inom utskottet erhållit, varit af den beskaffenhet, att man litet hvar känt sig temligen belåten dermed. Att man icke kan tänka sig, att ett sådant här lagförslag kan utarbetas så, att hvar och en är belåten med hvarje detalj, det är alldeles gifvet. Men om hvar och en vill säga öppet och ärligt ifrån, så är jag öfvertygad om, att det icke skall vara någon af eder, som känner sig så besviken öfver lagutskottets behandling af någon af förslagets detaljer, att han på grund deraf skulle vilja yrka afslag på den detaljen med vetskap, att om den detaljen fälles, så fälles hela lagen.

Jag utgår således derifrån, att — såsom också af föregående talare bekräftats — det icke är på grund af en eller annan detaljbestämmelse, som man nu söker störta lagen. Men hvarför vill man då ännu i det sista försöka kullkasta denna lag? Jo, därför att, såsom det ärligt och öppet sagts ifrån — och för detta vill jag hålla dessa talare räkning, ty man bör ju alltid kämpa med öppet visir — därför att nämndemännens rösträttsfråga icke blifvit genom detta förslag löst, nämndemännen hafva icke fått den rösträttsutvidgning, som de önska och anse böra dem tillkomma. Detta är jag den förste att beklaga, och mina här närvarande kamrater uti utskottet kunna vitsorda, huru kraftigt jag och flere med mig kämpade för denna sak i utskottet, och att vi icke ville vika en tum från den fordran, som härvidlag blifvit från Andra Kammarens sida uppställd. Om jag ansåge, att en sammanjemkning i denna del skulle kunna åstadkommas, så skulle jag icke vilja gå in derpå, ty

jag vill icke vika ett enda steg eller göra något afdrag uti den såsom jag anser mycket billiga fordran, som här framstälts rörande utvidgning af nämndemännens rösträtt; denna pretention är så ringa, att den måste tillmötesgå, om icke nu, så dock inom en snar framtid, men under alla händelser bör detta ske på ett fullt lojalt sätt. Jag hemställer då, huruvida icke Ni, ledamöter af landtmanpartiet, hvilka denna fråga tör ligga mest om hjertat, böra föranstalta, att från Edert partis mest inflytelserika män framkommer en motion i ärendet till nästa års Riksdag; och om så sker, tror jag icke, att Ni skola behöfva befara att icke få något understöd i denna fråga. Vilja Ni hjälpa oss i en annan rösträttsfråga, så skola vi nog vara minst lika villiga att hjälpa Eder med afseende på denna nu föreliggande rösträttsfråga.

Då jag nu hyser samma önskan som Ni, att nämndemännens befogenheter skola utvidgas, så må det icke förtänkas mig, om jag icke i allt delar de betänkligheter, som nyss uttalats från statsrådsbänken. Jag tror, att en utvidgning af nämndemännens rösträtt skall mer än något annat bidra till att höja deras anseende. Den omständigheten åter, att nämndemännen nu för tiden ofta behöfva »tura» så mycket, föranledes ju naturligtvis deraf, att det är för många nämndemän i hvarje härad. Denna olägenhet sökte vi råda bot för vid förra årets riksdag, då förslag var före att åstadkomma en reduktion af nämndemännens antal; en sådan reform komme nog att höja såväl nämndens intresse som dess anseende.

Litet på sidan om saken kan man ock hafva skäl att gå in något på frågan rörande nämndemännens aflöningsförhållanden. Skulle nämndemännens antal, såsom troligt är, komma att minskas, och deras åligganden och göromål således i motsvarande grad ökas, så vore det ju icke rätt, om de icke skulle ha någon ersättning. Men sådan bör icke tillkomma dem i deras egenskap af dömande personer, utan den bör tillfalla dem på grund af deras besvär med afseende på vägsyner. Om således lämplig ersättning dervidlag bereddes nämndemännen, så att det icke vore förenadt med någon ekonomisk uppoffring att mottaga ett sådant uppdrag, och dessutom, såsom jag nyss påpekade, antalet nämndemän inskränktes, hvarigenom de komme att åtnjuta högre anseende, så tror jag, att man derigenom skulle till nämndemän få personer, som skulle visa sig fullt lämpliga att med domarena deltaga i ärendenas handläggning.

Men låtom oss försöka genomföra denna reform på en fullt lojal väg. Att Ni begagna detta tillfälle för att demonstrera, om jag så må uttrycka mig, undrar jag icke så mycket på; det är ju nu så modernt att så göra, och om Andra Kammaren vill gifva sig ut på demonstrationsstråten, må detta ju ej förtänkas densamma. Så till vida har jag ingenting emot saken, men att gå längre är jag icke med om. Jag tror nu icke, att Andra Kammaren tillförene visat någon större sympati för strejk. För min del vill jag icke bestrida, att icke strejker kunna många gånger hafva en viss befogenhet, men sjelf vill jag icke vara med om sådana. Vilja Ni det, så må Ni då göra det, det vare er sak. Men en strejk i föreliggande

*Angående
ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken m. m.
(Forts.)*

Angående
ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken m. m.
(Forts.)

fall skulle ega rum under försvärande omständigheter, hvilka Ni vid föregående tillfällen betonat, att Ni ogillat.

Här är fråga om ett råmaterial, som länge bearbetats, med stora kostnader och med mycken möda. Efter mycket besvär har man kommit så långt med detta råmaterial, att det nu föreligger en arbetsprodukt, som det endast beror på oss sjelfva att i detta ögonblick göra fullt färdig, så att den inom en mycket snar framtid skulle kunna föras ut i den allmänna arbetsmarknaden. Kan det då vara rätt af Eder att på grund af en intressetvist underlåta att lägga sista handen vi detta arbete och derigenom omöjliggöra antagandet af en lag, som skulle blifva till nytta för hela vårt land? Göra Ni det, så är jag öfvertygad om att de starka sympatier, som för närvarande förefinnas beträffande en utvidgning af nämndemännens rösträtt, komma att försvagas, och det kan till och med hända, att Ni icke lyckas drifva en sådan utvidgning igenom. Det vore önskvärdt, att den lugna sans och den besinnigsfullhet, som är så kännetecknande för våra svenska nämndemän, nu äfven vore till finnas hos riksförsamlingen.

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till den nu föredragna punkten.

Herr Olsson i Stockholm: Herr talman! Jag anser mig böra till en början tillbakavisa de i mitt tycke synnerligen starka och obefogade tillvitelser, som af den föregående talaren rigtats mot de ledamöter af denna kammare, hvilka icke anse sig kunna vara med om det nu föreliggande sammanjemkningsförslaget. Här är icke fråga om blott en demonstration eller »en strejk», såsom han kallade det, utan här är det fråga om att på sakliga skäl och på den grund, att kammaren uti en såsom många anse synnerligen vigtig punkt icke fått sin vilja igenom, afslå det föreliggande förslaget. Detta är det fråga om och alldeles icke blott och bart om en demonstration. För min del kan jag nog förstå, att det för den ärade talaren, lagutskottets vice ordförande, skall kännas nedslående, att, såsom han yttrade, utskottet har måst se åtskilliga af sina lagförslag förkastade af kammaren, hvarigenom han ansåg, det utskottet arbetat förgäfvos. Men beträffande den nu föreliggande frågan tycker jag icke, att han har skäl att beklaga sig i nämnda hänseende. Ty min tanke är, att om vi också nu skulle afslå det föreliggande sammanjemkningsförslaget, så har utskottet därför visst icke gjort sitt arbete förgäfvos. Nu föreligger ju utarbetadt ett lagförslag af den beskaffenhet, att, om det återkommer vid en efterföljande riksdag i sammanhang med den reform, som kammaren upprepade gånger uttalat sig för, det kan af Riksdagen med några få förändringar antagas, och då får väl icke utskottet anse sig hafva nu arbetat förgäfvos. Den arbetsprodukt, som här föreligger från utskottets sida, kan utan tvifvel vid ett kommande tillfälle vara till nytta.

Jag skall nu hufvudsakligast fästa mig vid ett par skäl, hvarför jag för min del icke kan vara med om det nu föreliggande sammanjemkningsförslaget, och hvilka redan förut blifvit, åtminstone

delvis, berörda. För det första föreligger ett rent sakligt skäl, hvarför kammaren icke bör antaga förslaget, nemligen den omständigheten, att i 17 kap. 1 § af förslaget saknas en bestämmelse, som efter mitt förmenande ovilkorligen måste finnas intagen i denna §, för så vidt man skall kunna antaga förevarande förslag om fri bevispröfning. Jag syftar på stadgandet att domaren skall angifva de skäl, hvarpå han grundat sitt domslut. Det har nu anmärkts af herr justitieministern, att någon erinran i detta hänseende icke framkommit vid ärendets första handläggning här i kammaren. För min del hade jag verkligen vid nämnda tillfälle för afsigt att framhålla en anmärkning mot denna paragrafs affattning, men föredragningen skedde i så svindlande fart och så tyst, att det ej förrän § 3 i förslaget uppropats blef mig möjligt att få kännedom om att man redan börjat föredragningen af de särskilda paragraferna; därför hann jag icke med att framställa den afsedda anmärkningen.

En bestämmelse derom i 17 kap. 1 §, att domaren, då han dömer på grund af fri bevispröfning, skall angifva de skäl, på hvilka han kommit till sitt domslut, utgör, synes det mig, en sådan kardinalpunkt i hela förslaget, att man utan densamma icke kan med full trygghet lägga pröfningen af ett mål i domarens hand. Ett förslag, grundadt på fri bevispröfning, i hvilket icke finnes föreskrifven denna skyldighet att angifva skälen för domen, synes mig icke vara af den beskaffenhet, att det kan med trygghet antagas.

Nu yttrade herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet, att, om en önskan rörande ett sådant stadgandes intagande i § 1 af 17 kap. förut framkommit, en sådan önskan icke skulle hafva varit svår att få genomförd. Jag vill då erinra honom om att denna önskan, att domen skall angifva de hufvudsakliga skäl, hvarpå rätten grundar sin öfvertygelse, har långt förr än nu framkommit, och att en bestämmelse i antydda rigtning funnits i båda de föregående för Riksdagen framlagda förslagen, både det af år 1893 och det af år 1897. Orsaken till att ett sådant stadgande förekommit i begge dessa förslag har varit ett enstämmigt och upprepadt yrkande derpå från högsta domstolens ledamöter. Det är då utan tvifvel egnadt att väcka förvåning, att icke herr justitieministern funnit sig föranlåten att medtaga en dylik bestämmelse i det nu framlagda lagförslaget.

I den kongl. proposition i ämnet, som senast framlades för 1897 års Riksdag, upptogs å nye, såsom jag nyss nämnt, bestämmelsen att domen skulle angifva de skäl, hvarpå rätten hufvudsakligast grundade sin öfvertygelse. Yrkande derpå hade nemligen framställts af flere bland högsta domstolens ledamöter, bland andra af dåvarande justitierådet Claesson, som anförde, jemte annat, följande ord, som synas mig vara fullt afgörande: De öfvertygande skäl, om hvilka i denna § förmåles, måste vara objektiva, så att de kunna verka öfvertygande äfven på andra än domaren sjelf. Ju friare bevispröfning medgifves domaren, desto nödvändigare är det, att han i domen fullständigt upptager de skäl, som för honom äro bestämmande. Först härigenom blir den tappande parten i tillfälle att granska

*Angående
ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken m. m.
(Forts.)*

Angående
ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken m. m.
(Forts.)

grunderna för domslutet och att, i händelse ytterligare bevis finnas att tillgå, åberopa dem hos högre rätt för att vederlägga domarens uppfattning af hvad som i målet blifvit utredt. I 24 kap. 3 § rättegångsbalken är visserligen redan stadgadt, att i domen böra utsättas de hufvudsål, derå slutet grundas. Men denna föreskrift har icke mäktat hindra, att domstolarnes beslut stundom blifvit hvad bevisfrågan angår väl knapphändigt affattade. För att förebygga sådant och borttaga till och med allt sken af godtycke hos domaren, synes mig lämpligt antingen att låta 24 kap. 3 § rättegångsbalken undergå en förändring, hvarigenom domarens pligt att särskildt i fråga om bevispröfningen noga angifva skälen i domen kraftigt inskärpes, eller ock att i samma syfte göra till förevarende § ett tillägg af det innehåll, som fans i senare stycket af 1 § i Kongl. Maj:ts förslag i ämnet till 1893 års Riksdag. Den något ändrade lydelse, paragrafen erhållit i det nu remitterade förslaget, gör, efter min uppfattning, ett sådant tillägg icke öfverflödigt.»

Detta yttrande synes mig tydligt nog ådagalägga, att man icke gerna kan förbigå en bestämmelse af dylikt innehåll, för så vidt lagförslaget verkligen skall vara af beskaffenhet att kunna af Riksdagen antagas. Det förefaller då högst egendomligt, att herr justitieministern icke ens funnit sig föranledd af sin kollegas, nuvarande ecklesiastikministern Claësons uttalande i denna fråga att bibehålla det ifrågavarande stadgandet, då han för Riksdagen framlade det nu förevarende lagförslaget.

För det andra vill jag fästa mig vid en punkt, hvarom jag verkligen var i tillfälle att yttra mig, när förslaget förut här förelåg till behandling, nemligen frågan om domstolens rätt att ålägga vittnen att svärja äfven i det fall, att parterna å ömse sidor eftergifvit eden. I denna punkt har utskottet i viss mån tillmötesgått det uttalande, som då gjordes härom i kammaren, men dock icke på sådant sätt, att utskottets förslag, enligt mitt förmenande, kan antagas. Utskottet har nemligen icke vidtagit någon annan ändring, än att det medgifvit, att rätten, endast om *särskilda omständigheter skulle föreligga*, kan ålägga vittne att svärja, äfven om parterna skulle hafva för sin del eftergifvit eden. Den formulering, utskottet gifvit åt § 14, synes mig emellertid icke stå fullt tillsammans med utskottets motivering; ty i denna framhåller utskottet, att det bör endast vara *målets beskaffenhet*, på hvilket det skall bero, huruvida domaren skall kunna ålägga ett vittne edgång, ändå att parterna eftergifvit eden. Något sådant står dock eji sjelfva paragrafen. Om paragrafen hade affattats så, att der hade stått: »Eftergifva parterna å ömse sidor vittneseden, skall vittnet höras utan ed, der icke rätten *med afseende på målets beskaffenhet* finner, att ed bör afläggas», då hade jag kunnat vara med om saken, men nu står det icke så, utan rätten kan endast med åberopande af särskilda omständigheter finna, att ed i allt fall skall afläggas. Således kan rätten ålägga edgång utan hänsyn till målets beskaffenhet, om den blott tycker, att vittnet skall svära.

Det sista skäl, som jag vill fästa mig vid, är hvad som redan framhållits rörande nämndens befogenhet. Det har ju alltid här i

kammaren yrkats, att en lag om fri bevispröfning borde framläggas i sammanhang med och under förutsättning af en omorganisation af våra underdomstolar på landet. Nu har icke tagits någon hänsyn till denna önskan, som flere gånger uttalats af Andra Kammaren, och då en så föga genomgripande förändring af underdomstolarne på landet som att ³/₄ af nämnden, om den vore af annan mening än domaren, skulle vara bestämmande — när, säger jag, denna obetydliga reform, som dock till sin innebörd är ganska viktig, lemnats utan all hänsyn, synes mig, att Andra Kammaren för närvarande icke kan göra annat än afslå förslaget.

Herr justitieministern framhöll, att hvarken Första Kammaren eller någon annan kunde veta, att Andra Kammaren fäste så stor vikt vid detta förslag om utsträckning af nämndens befogenhet. Derpå vill jag svara, att detta visste Första Kammarens ledamöter mycket väl; de hafva upprepade gånger fått besked om att denna bestämmelse utgjorde förutsättningen för antagande af det föreliggande lagförslaget. Det har visserligen af vissa hänsyn icke i utskotts-betänkandet formellt ställts såsom ett uttryckligt vilkor för antagandet af lagförslaget, men det har dock varit en af alla känd tyst förutsättning därför, och jag tror icke, att någon i Första Kammaren var okunnig derom, att, om Första Kammaren icke ville antaga denna bestämmelse om utsträckning af nämndens befogenhet, kraftiga yrkanden inom denna kammare skulle framkomma mot antagande af hela det föreliggande lagförslaget.

Nu yttrade utskottets ärade vice ordförande, att vi skulle kunna antaga detta lagförslag och att, om sedan landtmannapartiet i denna kammare framkomme med en motion om utsträckning af nämndens befogenhet, det vore i hög grad antagligt, att detta förslag skulle vinna gehör. Jag är icke så sangvinisk som denne talare. Jag tror för min del icke, att, om kammaren nu antager detta lagförslag, Första Kammaren kommer att bli mera böjd för att antaga ett förslag om utvidgad befogenhet för nämnden, eller att vi kunna få någon omorganisation af underrätterna på landet. Jag tror fastmera, att Första Kammaren kommer att vidhålla det afslag, som den i år gifvit på detta förslag, och som den gifvit utan något egentligt skäl och — jag skulle nästan vilja säga af rent okynne, ty detta är i sanning ingen farlig reform, såsom också herr justitieministern betonat. Hvarför har man då icke velat vara med om den?

Jag tror därför, att Andra Kammaren gör klokt i att för närvarande afslå lagförslaget under uttryckligt tillkännagifvande, att, när ett liknande förslag kommer fram i sammanhang med den reform, för hvilken kammaren uttalat sig, och med de modifikationer, som förut framhållits, detsamma icke kommer att möta något motstånd från denna kammare. Om kammaren sålunda vill hålla på den reform, för hvilken kammaren många gånger uttalat sig, tror jag, att det är nödvändigt, att kammaren nu afslår lagförslaget.

Den ärade vice ordföranden i lagutskottet framhöll mycket skarpt, att han för sin del icke skulle vika en tum från yrkandet på denna reform. Jag tror, att det är af vida större vikt, att

*Änående
ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken m. m.
(Forts.)*

*Angående
ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken m. m.
(Forts.)*

kammaren för sin del icke viker en tum från detta yrkande, ty eljest riskerar kammaren att icke få det antaget.

På grund af hvad jag nu anfört yrkar jag afslag å utskottets hemställan.

Herr Andersson i Helgesta: Det är obehagligt att yttra sig efter de anföranden, som här hållits af en föregående talare af lagutskottet, der han talar om strejk och demonstrationer, och jag tror icke jag gjort mig förtjent af en sådan förebräelse, och jag tycker icke om sådant, ty jag är ingen vän af demonstrationer och strejker.

Det är för öfrigt icke första gången denna fråga föreligger till afgörande, och herrarne känna förut min ståndpunkt i densamma, då jag två gånger reserverat mig mot utskottets förslag. Jag anser nemligen, att man bör vara synnerligen försiktig i fråga om antagandet af förslaget. Vi hafva förut haft den legala bevispröfningen vid våra domstolar på landet, och man har varit viss derom, att, om man har haft två vittnen på en sak, man derigenom också styrkt sin rätt. Nu deremot skulle man kunna jäfva också en utsaga af två vittnen och taga deras berättelser huru som helst efter som man anser det vara rätt. Då må herrarne icke förundra sig, om jag håller på det gamla, som vi hafva och som jag anser vara rätt, men som herr justitieministern nu utdömt och sagt vara mycket dåligt. Han yttrade, att det borde vara så, att domaren finge bruka sitt sunda förstånd, och jag tänkte då: hvarför skall icke också nämnden få bruka sitt sunda förstånd och få vara med om rättens beslut? Nämnden borde väl äfven den med sitt sunda förstånd kunna bedöma, hvad som kan vara rätt och orätt i saken.

Jag har nu varit med om att granska detta förslag, och jag har varit med om detsamma endast under förutsättning, att nämnden skulle få större inflytande på besluten i våra häradsrätter. Denna kammare tyckes också vara nästan enhällig härom, men Första Kammaren vill afslå det, ehuru man vet, att Andra Kammaren vid många tillfällen uttalat sig för saken.

Herr justitieministern framhöll, att vår nuvarande lag skulle vara så synnerligen dålig. Det finnes emellertid jurister, som hafva en annan åsigt än han, och jag skulle kunna anföra en ledamot af högsta domstolen, som i detta fall hade en motsatt åsigt om vår gamla lag, och jag får säga, att jag sympatiserar mera med honom än med vår nuvarande justitieminister. Jag är ju gammal och har därför helt naturligt svårt att sätta mig in i dessa nya förhållanden, men jag tror, att det är svårt att jäfva de skäl, som af den utaf mig åsyftade ledamoten af högsta domstolen år 1897 anfördes. Han framhöll, att i utlandet, der den fria bevispröfningen är införd, det ofta förekommer, att oskyldiga personer blifvit dömda och sedan måst frigifvas, men att det här i riket icke på 100 år visats, att någon blifvit oskyldigt dömd.

Jag tror nu visserligen, att, om denna ändring blefve införd och nämnden finge litet större inflytande än förut på häradsrätternas beslut, detta icke skulle åstadkomma, att häradsrätternas utslag i

någon väsentlig grad komme att gå i annan riktning än förut, men häri skulle dock för oss, som nu hysa fruktan, vinnas en ökad trygghet, och jag kan verkligen icke förstå, hvarför icke nu ett lagförslag härom kommit in. Herr justitieministern vet, att frågan förut varit före, och det synes mig därför förunderligt, att densamma icke intagits i det nu föreliggande förslaget, helst som han själf ock anser, att han är med om saken. Och om förslaget nu, såsom jag skulle önska, icke skulle antagas, tycker jag, att dermed icke skulle vara så mycket förloradt. Lagen ligger ju färdig, och det kan ju icke erfordras mycken granskning af densamma, om ett ändringsförslag skulle framkomma i syfte att nämnden finge litet större inflytande, utan jag tror, att frågan kunde mycket lätt afgöras vid ett kommande riksmöte.

För öfrigt torde det för herrarne, om herrarne läst detta förslag, icke vara obekant, att redan nu, innan lagen blifvit antagen, föreligger förslag att skriva till Kongl. Maj:t om ändring i densamma. Jag vet icke, om så i allmänhet plägar vara fallet, men nog tycker jag i alla händelser, att det är bra underligt, att lagutskottet nu föreslår att skriva till Kongl. Maj:t och begära förslag till ändring i en lag, som ännu icke blifvit antagen.

Derför tror jag, att, om Första Kammaren nästa år tillmötesginge våra fordringar, saken snart skulle vara afgjord, och det kan väl icke ligga någon fara i att ännu ett år använda den lag, som vi hafva haft allt sedan år 1734. Detta är åtminstone min öfvertygelse, och därför kan jag för min del icke vara med om sammanjemkningsförslaget, utan hoppas och yrkar, att kammaren måtte vidhålla sin förra ståndpunkt, när Första Kammaren icke i någon mån velat gå oss till mötes.

Jag yrkar således afslag å utskottets hemställan.

Herr Jansson i Djursätra: Sedan Första Kammaren för sin del afslagit förslaget om utsträckning af nämndens befogenhet vid häradsrätterna och sedan samma kammare jemväl afslagit förslaget om att få någon ändring i fråga om edsinstitutet vid våra domstolar, får jag förklara, att jag för min del icke kan vara med om att antaga det föreliggande sammanjemkningsförslaget, just därför, att om vi nu antaga detta sammanjemkningsförslag och detsamma i sin helhet blir lag, få vi — jag höll på att säga — aldrig, men säkerligen i hvarje fall icke på länge en sådan ändring i häradsrätternas organisation, att nämnden der får något större inflytande. Om man nemligen ser på diskussionen i Första Kammaren, då lagen der behandlades, så uppträdde de flesta juristerna och de ledande männen der med sådan kraft och styrka mot förslaget att inrymma större inflytande åt nämnden, att jag fick det bestämda intrycket, att de skola göra allt hvad de kunna för att stå emot en sådan reform. Samma uppfattning gjorde sig också likaledes från de flesta juristernas sida gällande inom lagutskottet, när frågan der var före, och jag och äfven mina kamrater inom utskottet hafva fullt och fast klart för oss, att, om vi nu antaga detta sammanjemkningsförslag, vi hvarken

*Angående
ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken m. m.
(Forts)*

Angående
ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken m. m.
(Forts.)

från Första Kammaren eller från juristerna i allmänhet hafva att vänta något understöd för denna reform, som dock bör ligga Andra Kammaren om hjertat.

Om vi nu draga oss till minnes, huru Andra Kammaren för sin del hållit på denna reform hvarje gång bevisningslagen varit före, så skulle det väl vara underligt, om Andra Kammaren nu skulle för sin del helt och hållet kasta öfver bord hvad som våra företrädare i Riksdagen af ålder framhållit såsom en kardinalpunkt, när frågan om rättskipningen vid våra underdomstolar varit före. Jag kan därför icke heller fatta, hvarför kammaren nu skulle frångå denna sin åldriga uppfattning.

Det har visserligen från statsrådsbänken och äfven af lagutskottets vice ordförande framhållits, att hvar sak kan och bör lösas för sig. Ja, det är ju bra, om så kan ske, men vår lagstiftnings historia visar många, ja, kanske allt för många gånger, att det icke gått för sig att lösa hvar sak för sig. Det är många gånger man nödgas, såsom man säger, taga tjuren vid hornen, och så får man nog göra äfven här, om man skall lyckas skaffa nämnden större inflytande. Sammankoppla vi icke denna fråga med bevisningslagen och nu afslå detta sammanjemkningsförslag, då få vi sannerligen vänta och vänta och endast vänta, ty när Första Kammaren eljest skulle vilja gå in på någon lagförändring i fråga om nämndens inflytande, det ligger nog, som man säger, i gudarnes knän.

Hvad nu sammanjemkningen i och för sig sjelf beträffar, har jag just ingenting synnerligt att i hufvudsak anmärka. Dock fins äfven der åtskilligt, som jag finner icke vara tillfredsställande.

Den första anmärkningen gäller 17 kap. 13 §, nemligen om den frihet, som vi af ålder varit vana att åtnjuta, eller att kunna i förtroende samtala med hvarandra om det, som kan hafva händt och skett, och om saker, som man icke vill föra till torgs, men som i alla fall äro af den beskaffenhet, att vän vill derom tala i förtroende till en vän: »Det har händt mig det och det, och jag misstänker den och den. Gif mig ett råd.» Det har af ålder funnits rättighet att tala om sådana saker i förtroende och mellan fyra ögon. Om herrarne läsa sammanjemkningen i 13 §, så är det ju snart sagdt omöjligt att veta, hvad som der menas. Det är snart sagdt ett orakelspråk, som möjligen kan vara lämpligt för jurister, men som är mycket svårt för menige man att kunna förstå och tillämpa.

Min andra anmärkning gäller frågan om en mycket vigtig § i samma kapitel, som handlar om parts ed. Der har utskottet förklarar, att utskottet för sin del icke varit mäktigt att lösa den uppgiften. Utskottet har icke kunnat lösa den frågan, utan tagit sig den vanliga friheten att föreslå en skrivelse till Kongl. Maj:t. Det är alltid så lättvindigt, när saker och ting äro före, att hänvisa allting till Kongl. Maj:t. Och det är ju godt och bra det. Men den vigtiga saken, huruvida partsed skall kunna få användas som fyllnadsed eller värjemålsed, är i alla fall helt och hållet uppskjuten. Man vet icke, när den frågan blir löst.

Det vore mera i den delen att tillägga, men då jag i alla fall

har den uppfattningen, att sammanjemkningsförslaget icke bör bifallas, och detta hufvudsakligen därför, att den stora frågan bör lösas i sammanhang med frågan om nämndens inflytande vid dom, kan jag afstå ifrån att nu ingå i vidare granskning af sammanjemkningsförslagets §§. Vi måste komma i håg, att om vi taga detta sammanjemkningsförslag, och lagförslaget alltså i dess helhet varder lag, hafva vi skaffat oss en lag, som skall efterleivas och tillämpas. Bevisreglerna skulle derigenom bli otydligare, än de nu äro. Nu äro vi bundna af den s. k. legala bevisningen. Väl veta vi, att våra jurister, särskildt de mera teoretiskt anlagda, föra gyckel med dessa legala regler och anse dem tillhöra en föråldrad tid; men, mina herrar, de äro dock icke sämre, än att vi redt oss bra med dem hittilldags, och de hafva visat sig vara för menige man lätta att förstå och att tillämpa. Jag hörde visserligen under diskussionen i Första Kammaren en mycket framstående jurist påpeka det löjliga i termerna »full bevisning», »half bevisning» och »en quarters bevisning». Nå ja, sådana termer må gerna vara olämpliga, när det gäller att bevisa det, som är rätt och sant. Men det har i alla fall ingått i allmänna rättsmedvetandet, att när två vittnen intygat en sak, så skall den anses till fullo styrkt. Enligt föreliggande lagförslag heter det väl, att två vittnen skola vara laga bevis, men det skall ändå och i alla fall öfverlemnas åt domaren att pröfva, hvad verkan detta bevis bör hafva. Gäller det för öfrigt sedan frågan, hvad rätten, då den skall döma, skall hålla för sant, då är domarens befogenhet enligt 1 § utsträckt derhän, att endast det är sant, som rätten håller för sant. Så står det och ingenting annat. Jag har för min del icke någonting emot en utsträckning af friheten för domstolen att i vissa fall döma efter hvad den håller för sant. Men dock borde det då i utslaget ingå en grundligare motivering, än det nu föreliggande lagförslaget i sådant afseende kräfver, på det att åtminstone en part, som är missnöjd med utslaget, må hafva något att rätta sig efter, något, hvarpå han skall kunna lägga an, då han skall söka ändring. Om utslaget skall skrivas efter denna lag, får han väl veta, att han blifvit dömd, men grunderna för domen kunna i utslaget nästan bli förbigångna.

Om nu i alla fall Första Kammaren för sin del, i likhet med denna kammare, hade godkänt det af utskottet utarbetade förslaget i alla dess delar och således äfven inrymt åt nämnden större inflytande vid doms fällande, skulle jag för min del låtit mina betänkligheter falla. Men det, som nu är föreslaget, nemligen att hufvudsakligen utvidga den fria bevispröfningen för domaren utan att hafva inrymt den ringaste motvigt från nämndens sida, anser jag för min del icke vara tillrädligt. Och med all aktning för våra jurister och våra domare — vår domarekår anser jag vara kanske den bästa, som finnes i världen — tror jag dock, att våra häradsnämnder icke förtjenat en sådan snäf behandling, som kommit dem till del ifrån Första Kammararens sida. När man talar vid domare och jurister om denna sak, förefaller det åtminstone mig, som om de fatt den uppfattningen af nämnden, att den fortfarande kan och bör sitta der

Ändring i vissa delar af rättegångsbalken m. m.
(Forts.)

Angående
ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken m. m.
(Forts.)

endast som en gammal vacker dekoration, men utan något vidare lifskraftigt inflytande. Mina herrar! När det gäller lagstiftningen i vårt land, då kunna vi landtmän sitta här i Riksdagen i dess Andra Kammare, vi få då äfven bli delegerade i lagutskottet, och det kan sålunda åt oss anförtras att stifta lagar. Men då det gäller att tillämpa dessa lagar, som vi sjelfva varit med om att stifta, då är man mycket rädd för att släppa in oss. Jag kan nu icke förstå, att detta motstånd är rättvist eller lämpligt, och det ingifver åt-mistone föga förtroende, då det gäller samarbete mellan oss lekmän och våra lärda jurister.

Jag ber af dessa skäl att få yrka afslag på sammanjemknings-förslaget.

Häruti instämde herrar *Styrlander, Johanson* i Mossebo, *Larsson* i Presstorp, *Heimer, Gädde, Jansson* i Edsbäcken, *Hultkrantz, Bengtsson* i Häradsköp, *Danielsson, Johansson* i Aflösa, *Olsson* i Viken, *Jonsson* i Hökhult, *Ericsson* i Ahlberga, *Carlheim-Gyllensköld* och *Bengtsson* i Bjernalt.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet Hammar-skjöld: Herr talman! Mina herrar! Afgörandet af den föreliggande frågan beror uppenbarligen på den ställning man intager till sammanhanget mellan frågan om utvidgning af nämndens befogenhet och frågan om bevisningsreformen.

Jag skall emellertid icke undandraga mig att med några få ord i korthet beröra äfven de speciella anmärkningar, som här hafva framkommit. Till en början vill jag då, hvad beträffar den omständigheten, att det icke finnes i 1 § någon föreskrift om doms motivering, erinra derom, att en dylik föreskrift redan finnes i 24 kap. 3 § rättegångsbalken, att 1 § i sin nuvarande form återfans redan i det förslag, som remitterades till högsta domstolen sista gången, och att denna § icke i högsta domstolen föranledde någon som helst anmärkning ifrån de då fungerande ledamöternas sida.

Hvad åter angår anmärkningen om 14 § och derom, att det vore obehörigt, att rätten skulle kunna ålägga en eftergifven ed — en ed, som parterna enat sig om att eftergifva — annat än på grund af målets beskaffenhet, tillåter jag mig endast återkalla i herrarnes minne det uttalande om den föreslagna §, som af en talare på stockholmsbanken gjordes förra gången, nemligen att det mycket väl kan inträffa, att en part af räddhåga för sin socialt öfvermåktige motpart eller af räddhåga för ett socialt öfvermåktigt vittne icke kommer sig för med annat än att gå in på edens eftergifvande, oakadt han visserligen kunde hafva lust att yrka på ed.

Herr Janssons i Djursåtra anmärkningar om att man icke vidare skulle få tala i förtroende med en person förefalla mig något svagt motiverade, då man besinnar, att tysthetsrätten för vittnen, rätten att förtiga hvad de i förtroende hört omtalas, långt ifrån att vara inskränkt, enligt det föreliggande lagförslaget är högst betydligt utsträckt i jernförelse med gällande lag. För närvarande är det gällande rätt,

att denna inskränkning i vittnespligten kan åberopas endast i brottmål. Efter det föreliggande förslaget åter kan det äfven ske i civila mål, och vid sammanjemkningen har bestämmelsen härom erhållit en så vidsträckt omfattning, att äfven de längst gående anspråk i detta afseende borde kunna vara tillfredsställda.

Samme talare anmärkte, att utskottet, i stället för att göra en verklig sammanjemkning utaf de olika besluten om partseden, föreslagit en skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om förhållandet mellan värjemålseden å ena sidan och fyllnadseden å andra sidan. Det torde härvid böra erinras, att kammaren med stor majoritet antog förslaget om värjemålseden och således icke gerna kan hafva att beklaga sig deröfver, att kammaren vid sammanjemkningen har fått rätt. För öfrigt, äfven om denna sak skulle anses vara i någon mån undanskjuten, är det väl att märka, att, det i förslaget icke är fråga om att göra någon ändring i gällande lag, utan att hvad förslaget innehåller om värjemålsed är just i enlighet med gällande lag. Och det är väl icke orimligt, att, då meningarna icke kunna eller antagas icke kunna förlikas, man tills vidare stannar vid det gamla. Det är ju, för att använda en ärad talares ord, gammal god svensk lag detta, att med ed kan man svara, men ej kära.

Som sagdt, hufvudvigten ligger utan tvifvel derpå, hvilken ställning man intager till frågan om utvidgning af nämndens befogenhet. För min del har jag redan uttalat, att jag ställer mig mycket välvilligt emot en sådan reform och anser, att det skulle göra ingen skada, men mycket gagna, om man utvidgade nämndens befogenhet. Men jag tror dock, att man icke bör öfverdrifva betydelsen af denna reform, hvilket man gör, då man på ett efter mitt förmenande obehörigt sätt söker reducera det inflytande, som nämnden redan nu utöfvar. Detta inflytande är, såsom de flesta af oss veta, långt ifrån obetydligt. Det kanske icke kommer fram så mycket i papperen, men jag tror dock, att det är få domare, som icke i mångfaldiga afseenden rätta sig efter nämndens uttryckta mening, både när nämnden är enhällig och alltså skulle kunna öfverrösta domaren och när nämnden icke är enhällig. Vi göra den nuvarande nämndemansinstitutionen orätt, om vi alltför mycket förringa det inflytande, nämnden redan nu utöfvar; och detta inflytande kommer, såsom jag i mitt förra anförande påpekade, långt ifrån att minskas genom det föreliggande lagförslaget, i stället att ökas. Hvarken bevisreglerna eller vittnesjäfven komma vidare att vara något slags hemlig kunskap för juristerna. I följd af förenklingarne och pröfningens större frihet komma det sunda lekmannaförståndets representanter i domstolen att få väsentligt ökad inflytande.

Man anför gerna emot det nu föreliggande förslaget detsamma, som man plägar anför emot dess föregångare. Men man förbiser den stora skilnaden mellan detta förslag och dess föregångare, den skilnaden nemligen, att första paragrafen ingalunda sanktionerar fri bevispröfning, utan endast innehåller den själfklara regeln, att domaren skall pröfva hvad i målet förekommit och derefter afgöra, hvad som bör hållas för sant. Vidare är, just för att förminska

*Angående
ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken m. m.
(Forts.)*

*Angående
ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken m. m.
(Forts.)*

eller tillintetgöra de vanliga och i denna kammare uttalade betänkligheterna mot förslag om friare bevispröfning, i detta förslag införd en paragraf, som bestämmer, att två vittnen utgöra fullt bevis om det, hvari de sammanstämman, der ej omständigheter förekomma, som förringa tillförlitligheten af deras vittnesmål. Och detta är, för att åter citera samme talare som nyss, gammal god lag i Sverige.

Jag tror icke, att någon med skäl kan jäfva den uppfattningen, att föreliggande lagförslag, i stort sedt — om också en eller annan eller kanske de flesta önska en eller annan detalj annorlunda — på ett måttfullt sätt legaliserar, utvidgar och fastställer den förutvarande praxis. Det förhåller sig icke så, att de nuvarande bevisreglerna gifva den unge domaren tillräcklig ledning, så att han endast behöfver slå upp lagboken och se efter, hvad som är bevis eller icke. De nuvarande bevisreglerna sätta den unge domarens omdömesförmåga på det svåraste prof till följd deraf, att, såsom hvar och en vet, desamma sedan lång tid tillbaka icke strängt tillämpas och i följd deraf den unge domaren kommer i den allra största, man kan säga, själsvånda, när han skall i det särskilda fallet afgöra, om han skall följa sitt sunda förstånd och sin på för alla giltiga grunder byggda öfvertygelse eller om han skall klamra sig fast vid dessa 170 år gamla bestämmelser, att två vittnen äro fullt bevis och ett vittne halft bevis, men aldrig mer.

Jag tror, att man ur alla synpunkter — vare sig man tänker på den oerfarenhet, hvarmed underdomstolarnes ordförande stundom äro behäftade, eller på det ytterst värdefulla element, som nämnden utgör vid häradsrätterna — kan utan farhågor antaga det föreliggande förslaget.

Herr Olofsson i Ävik: Herr talman! Lagutskottets ärade vice ordförande uttalade en allvarlig förebräelse mot denna kammare, i fall den skulle afslå sammanjemkningsförslaget och derigenom åstadkomma, att hela frågan faller. Jag hemställer till den ärade talaren, huruvida han icke borde adressera denna förebräelse till Första Kammaren, ty det är nog på den tufva, som den upprest, då den afslog min i ämnet väckta motion rörande nämndens större inflytande, som hela lasset stjelpt.

Han uttalade för öfrigt och använde ett ord för dagen, att man ville demonstrera gent emot detta lagförslag. Jag ber den ärade talaren ej uppfatta vår mening så. Vi äro nog besjälade af en helt annan åsigt, som också kan uttryckas med ett ord för dagen. Vi fordra nemligen garantier. Ty det kan ju ej bestridas, att en större makt kommer att läggas i rättens ordförandes hand genom det lagförslag, som här föreligger, och då hafva vi tänkt oss, vi mera försigtiga landtmän, att det vid sådant förhållande också är nödvändigt att få in en bestämmelse, som från det hållet under många år gjort sig gällande såsom ett önskemål, nemligen att nämnden skulle få utvidgad befogenhet. Detta är nog egentliga anledningen, tänker jag, hvarför vi nu vilja hålla på den saken.

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet yttrade i

sitt sista anförande, att nämnden för närvarande ej hade obetydligt inflytande på de utslag, som fällas af häradsrätterna. Rörande denna sak får jag dock säga, att jag är af en alldeles motsatt åsigt. Jag tror, att i de allra flesta fall nämnden för närvarande rakt ingenting betyder. Ty såsom det går till vid den häradsrätt, der jag har haft äran att sitta såsom nämndeman — och jag tror det vanligast går till på samma sätt — nemligen att efter avslutande af tinget, under hvilket icke det ringaste resonnement utbyttis mellan nämnden och domaren, icke ett ord vexlats, huru utslagen skulle se ut, nämnden således icke har den ringaste aning härom, förr än då domlösen blifvit utsatt och rättens ordförande kommer och läser upp de färdiga utslagen för nämnden, inses lätt, att det skall vara ytterst säregna förhållanden, om en nämnd icke skall gilla de af domaren redan färdigskrifna utslagen. En nämndeman resonerar ej gerna då, huru han vill hafva utslaget, så mycket mer som han måste hafva hela nämnden på sin sida för att komma till resultat. Med all aktning för de unga jurister i allmänhet, som suttit ordförande under min tid i häradsrätten, har jag dock erfarenhet af att det upptagits mycket illa af dessa unga herrar, om man gjort en anmärkning, som dock varit så befogad, att man fått hela nämnden med sig och fått utslaget omskrifvet. Men det ligger i sakens natur, att det är högst obehagligt, då domlösen är utsatt, att kassera en dom och att om en stund få den omskrifven. Det kan ju hvar och en göra sig en föreställning om, huru svårt detta skall vara, då nämnden ej har tillfälle att yttra sig om huru domarna skola affattas, utan detta skall ske, då de äro färdigskrifna och i allra största hast läsas upp, sällan med motiveringen, utan blott sjelfva domslutet. Det förefaller mig, som om nämnden åtminstone i detta fall hade litet att säga till om.

Förhållandet är annorlunda, då det gäller brottmål, i hvilka utslagen afkunnas redan genast efter ransakningen, och vid hvilka det går mycket bättre till väga. Härvid är dock att märka, att frågorna ofta röra sig äfven om ersättningsanspråk, som en ung jurist, huru hemma han än är i sina juridiska kunskaper, icke har erfarenhet att bedöma. Ersättningsfrågorna kunna röra landtförhållanden. Jag har sjelf varit med om afgörandet af en fråga, som gällt årlig ersättning för en jordbit, och om den ena parten har en viss förmåga att framställa sina anspråk klart och redigt, men den andra saknar förmåga att bestrida och framhålla sina åsikter, får naturligtvis den unge juristen den uppfattningen, att den, som bäst framhåller sin sak, också har rätt — och så tager det sig uttryck i protokollet. Det är alldeles gifvet, att man under sådana förhållanden kan komma till oegentligheter och tråkigheter, hvilket jag också varit med om.

Nu kan jag för min del ej gå med på detta lagförslag under andra förhållanden, än att vi vidhålla hvad vi förra gången antogo, och ber jag följaktligen att på denna grund få yrka afslag å föreliggande förslag.

Herr Lindhagen: Herr talman! Inom utskottet påyrkade jag, att frågan om utvidgning af nämndens befogenhet skulle ingå i sam-

*Angående
ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken m. m.
(Forts.)*

*Angående
ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken m. m.
(Forts.)*

manjemkningsförslaget på det sätt, att Andra Kammaren skulle få sin önskan om denna utvidgning tillgodosedd, under det Första Kammaren skulle få någonting annat. Detta förslag vann dock icke utskottets understöd, icke ens från Andra Kammarens ledamöter, och frågan om att i sammanjemkningen få fram förslaget om utvidgning af nämndens befogenhet föll sålunda. Vid sådant förhållande fann jag, efter åtskilligt öfvervägande, mig icke böra i detta fall slå in på den vägen, att man skulle begagna sig af sammanjemkningen för att vinna något annat, som icke stod i sammanjemkningsförslaget. Jag ogillar icke, att man understundom handlar så, men hvarför jag för min enskilda del i denna sak icke velat vara med om ett sådant tillvägagående är, att jag har den öfvertygelsen, att denna fråga ej har en så stor betydelse, att den måste framdrivas på detta sätt.

Det har nu framhållits mycket, att fri bevispröfning skulle i väsentlig mån införas genom detta lagförslag. Jag är för min del öfvertygad om, att i det afseendet blir det ingen ny förändring. Man har nu för säkerhetens skull bibehållit en af de legala bevisreglerna, nemligen att två vittnen är fullt bevis, hvaremot det fallit bort, att ett vittne är halft bevis o. s. v. Detta gör emellertid ingenting till saken, ty praxis har utvecklats så, att man redan förut haft fri bevispröfning. Det enda nya är, att man fyller en massa luckor med afseende på bevispröfningen, hvilka nu finnas. Då herr Redelius och åtskilliga andra förklarar, att genom den nya lagen skulle läggas en mycket stor makt i de unga domarens händer, så hvilar detta, enligt min uppfattning, på den origtiga föreställningen, att denna lag i detta afseende stadgar någonting synnerligen nytt. Vidare är detta påstående origtigt derutinnan, att lagen icke lägger i domarens hand någon bevispröfning, ty hädanefter som förut är det rätten, och icke domaren ensam, som pröfvar bevisningen. Det är snarare så, att domarens pröfning lagbindes genom detta förslag, ty förut har det funnits en mängd fält öppna för godtycket, men nu står det i dessa fall här angifvet, huru det skall förfaras, så att i sjelfva verket minskas spelrummen för godtycket genom denna lag i stället för att ökas.

Det har också framhållits af herr Olofsson i Åvik och andra, att en hel del andra förhållanden skulle förändras genom att nämnden finge utvidgad befogenhet, såsom att expeditionerna icke skulle kunna utskrifvas på förhand. Det är väl dock klart, att det derutinnan fortfarande skall gå till på samma sätt som förut. Den utvidgning af nämndens befogenhet, som här ifrågasatts, kommer enligt min uppfattning icke till sin fulla rätt annat än i sammanhang med andra reformer. Jag är för min del visserligen på det klara med, att detta är ett steg i rätt riktning, som man här velat taga både i fjol och i år, men i praktiken skulle i detta fall liksom i afseende på andra reformer knappast märkas någon ändring.

Då jag åhörde diskussionen i Första Kammaren, förundrade jag mig öfver hvilken oerhörd vikt, som der fästes vid de närvarande bestämmelserna. Men på samma gång anser jag också, att det är

öfverdrifvet att tro, att det skall bli någon afsevärd omgestaltning, om den ifrågasatta ändringen antages.

För min del står jag sålunda på den ståndpunkten, att skall man begagna en sammanjemkning för att framtvunga något, som icke står i sammanjemkningen, bör man dermed vinna något afsevärdt och icke i stället förlora mycket, som man gör, om denna lag ej skulle antagas. Det verkar tröttande att tänka på allt detta arbete, som upprepats under årtionden utan att lemna något resultat. En annan sak blir det, om det är en verkligt viktig och stor fråga, som man vill hafva fram, såsom t. ex. om Andra Kammaren skulle vilja med sin makt tvinga Första Kammaren att gå med på allmän rösträtt, men denna rösträtsfråga synes enligt min uppfattning icke böra framtvingas på det nu ifrågasatta sättet.

Herr *Ericsson* i Jönköping instämde häruti.

Herr *Jansson* i Djursåtra: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet nämnde nyss, att det skulle blifva betydligt bättre för de unga domarena, om den nya lagen komme att tillämpas, ty då skulle de hafva större frihet samt lättare att kunna följa sin öfvertygelse och handla efter hvad de sjelfva anse vara rätt. Ja, det är sant, att i det afseendet blir det lättare för domaren, men det är därför icke sant, att det blir mera tryggande för den allmänhet, som skall betjenas af den unge domaren, och lagen kan naturligtvis icke heller afse att bara bereda fördel för domaren. För öfrigt bör den väl vara skriven så, att den utan allt för stor svårighet kan tillämpas. Herr statsrådet sade också, att han för sin del ville göra allt hvad på honom ankomme, för att frågan om nämndens större betydenhet skulle kunna lösas, och det bör ju vara glädjande att höra ett sådant yttrande från det hållet. Det kan ju ock innebära en början till att denna fråga snart nog skall kunna lösas, ty är det så, att Kongl. Maj:t tar frågan om hand, är det ju utsigt för att den kan gå framåt. Den kommer då i goda och, som jag hoppas, i kraftiga händer, så att den kan imponera på Första Kammaren, ty skulle vi endast vara hänvisade att få denna fråga löst genom att motionera, så torde det icke, äfven om, såsom herr *Zetterstrand* sade, motionärerna vore bland de mest inflytelserika i denna kammare, icke imponera mycket, när det gäller Första Kammarrens motstånd.

Under sådana förhållanden, och i förhoppning, att regeringen tar saken om hand och för den till en god utgång, ber jag, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr af *Callerholm*: Herr talman! Jag har begärt ordet egentligen för att hembära chefen för justitiedepartementet min uppriktiga erkänsla för det sympatiska uttalande, han hade i fråga om utvidgning af nämndens befogenhet, och dermed att jag yttrar denna erkänsla, tror jag också, att jag har besvarat herr *Janssons* i Djursåtra yrkande, att vi domare skulle helst se, att vi finge betrakta nämnden såsom en vacker dekoration.

*Ängående
ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken m. m.
(Forts.)*

Angående
ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken m. m.
(Forts.)

I sjelfva saken inskränker jag mig till att säga, att jag kan icke annat än i likhet med chefen för justitiedepartementet finna, att det är bra litet, som vi vinna, men bra mycket, som vi förlora, genom att låta förslaget falla, endast i förhoppning, att vi någon gång i en aflägsen framtid skola få igen förslaget, åtföljdt af en utvidgning af nämndens befogenhet. Jag undrar, om vi icke ställa förhoppningarna på Första Kammarens reformvänlighet i detta afseende för högt. Tro herrarne, att Första Kammaren är sinnad att i detta afseende utveckla vårt rättsväsende och vårt rättssystem, så att deras intresse dervidlag skall föranleda dem att låta sin motvilja mot denna lilla reform vika. Det förefaller mig, som om, när det gäller en sådan utvidgning af rättskipningen, som här är i fråga, det borde vara Andra Kammaren, som skulle gå i spetsen för utvecklingen. Detta är dock en folklig sak. Det är underdomstolarna på landet, som denna sak närmast berör, och hvilka här i denna kammare böra hafva sina målsmän.

Jag gick hit i morse glad i hågen deröfver att jag hade utsigtt att få vara med om att antaga en lag, som skulle få tillämpas från och med nästa år, en lag, om hvars behof och nödvändighet jag under en 25-årig domareverksamhet fått en liflig insigt, men jag har med vemod hört de uttalanden, som inom kammaren fällt, och jag erkänner, att mina förhoppningar icke äro stora. Ehuru jag erkänner, att sammanjemkningsförslaget icke i allo är sådant, som man skulle önska, vill jag dock af fullaste hjerta vid afgörandet lägga min röst för förslaget, och jag vädjar till så många af kammarens ledamöter, som stå på den sidan, att de vilja vinna det större, men släppa efter det mindre, att göra som jag.

Herr talman! Jag yrkar bifall till den föredragna punkten.

Öfverläggningen var härmed afslutad. I enlighet med de derunder gjorda yrkandena gaf herr vice talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets i förevarande punkt gjorda hemställan och *dels* på afslag å berörda hemställan. Herr vice talmannen fann förstnämnda proposition vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller lagutskottets hemställan i tredje punkten af utskottets förevarande memorial n:o 49, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utföll med 77 ja, men 118 nej; och hade kammaren alltså afslagit utskottets hemställan.

Punkten 4:o).

I fråga härom anförde

Herr Olsson i Stockholm: I enlighet med det nyss fattade beslutet ber jag att få yrka afslag äfven på den föreliggande punkten.

Vidare yttrades ej. Kammaren afslog utskottets hemställan.

Ordet lemnades härupå till

Herr Wavrinsky, som yttrade: Jag tillåter mig att föreslå, att de kommande paragraferna icke uppläsas, utan endast paragrafernas nummer.

Hvad herr Wavrinsky sålunda hemställt, blef af kammaren bifallet.

Punkten 5:o).

I fråga härom anförde

Herr Olsson i Stockholm: Jag ber att få yrka afslag.

Vidare yttrades ej. Kammaren afslog utskottets hemställan.

Punkterna 6:o) och 7:o).

Lades till handlingarna.

Punkterna 8:o) och 9:o).

Utskottets hemställan afslogs.

Punkten 10:o).

Lades till handlingarna.

Punkten 11:o).

Utskottets hemställan afslogs.

Punkterna 12:o) och 13:o).

Lades till handlingarna.

Punkten 14:o).

Utskottets hemställan afslogs.

Punkterna 15:o)—18:o)

Lades till handlingarna.

Angående
ändring i
vissa delar af
rättegångs-
balken m. m.
(Forts.)

Punkten 19:o).

I fråga om denna punkt anförde

Herr Olsson i Stockholm: Herr talman! Denna nittonde punkt innefattar ett alldeles fristående förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t i en sak, som, så vidt man kan finna af utskottets utlåtande och äfven af den förda diskussionen, de allra flesta äro ense om, nemligen att hos Kongl. Maj:t hemställa, att fyllnadseden skulle för framtiden få en något större betydelse, än den nu har. Vid sådant förhållande synes mig detta skrifvelseförslag, som redan är antaget af Första Kammaren och är fullkomligt fristående från det öfriga lagförslaget, mycket väl kunna antagas. Jag vågar därför hemställa, att kammaren ville bifalla denna 19:de punkt i utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls af kammaren.

§ 9.

Föredrogos hvart för sig och blefvo af kammaren godkända statsutskottets utlåtanden:

n:o 72, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af förbättrade pensionsförmåner för vissa tjänstemän och betjente, hvilka i anledning af statens inköp af Vestkustbanan öfvergått i statens jernvägars tjänst; och

n:o 73, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af lifräntor för vissa tjänstemän och betjente, hvilka i anledning af statens inköp af bandelen Örebro—Frövi öfvergått i statens jernvägars tjänst.

§ 10.

Ordet lemnades härefter på begäran till

Herr Hedin i Stockholm, som yttrade: Herr talman! Det är icke tänkbart att den 10 maj väcka en motion, som skulle kunna leda till något nyttigt resultat. Derfor, och då den fråga, hvarpå jag vill fästa kammarens uppmärksamhet, är af mycket stor vikt, anhåller jag att till protokollet i dag få anföras, huruledes jag redan för några veckor sedan börjat erhålla bref från indelta soldater, som med verklig förskräckelse bådo mig besvara frågan, huruvida det kunde vara Kongl. Maj:ts och Riksdagens mening, att de skulle under hela sommaren få tjänstgöra som underbefäl vare sig mot ingen aflöning eller mot fattiga 10 öre om dagen. Detta föreföll mig icke sannolikt, utan antog jag, att frågan berodde på något missförstånd. Jag vände mig då till en person, som har stor insigt i militära saker och som befann sig på en sådan ort, att han kunde fråga sakkunnige män, om det förhöll sig så. Och han har varit i tillfälle att fråga officerarne vid ett regemente, i hvars närhet han för närvarande uppehåller sig.

Brefskrifvaren nämner, att de officerare, han talat med, yttrat mycket bekymmer för sina soldaters skull, ett bekymmer, som jag tycker är mycket vackert och hedrar dem.

Jag skall öfverlemnna denna skrift till herr statsrådet och chefen för kongl. landförsvarsdepartementet, men på derom framställd begäran har jag velat, att den skulle komma till Andra Kammarens kännedom, därför att man tänkt sig — det är väl öfverdrifvet — att pengar skulle saknas för det ändamål, som här är i fråga, och att då herr statsrådet och chefen för kongl. landförsvarsdepartementet möjligen skulle vilja samråda med några af de mera betydande männen i kammaren och särskildt i statsutskottet och få från dem det uttalandet, att de visserligen icke skulle hafva något emot, att en liten summa pengar användes, för att rättvisa och billighet må kunna visas mot de indelta soldaterna.

Med uteslutande af några inledningsord lyda hans ord på följande sätt:

»Den sorgliga saken är den, att de *indelta* soldater, hvilka kommanderats till beväringssynpunkten såsom instruktörer för de värnpliktige, erhålla i dagsaflöning endast 10 öre, då de deremot förlidet år erhöilo 50 öre.

Dessa såsom instruktörer kommanderades indelta soldater utgöra ungefär hälften af den kategori befäl, som stå de värnpliktige närmast ur tjänstgörings- och förläggningssynpunkt. Den andra hälften af samma kategori utgöres af korpraler och vicekorpraler, af hvilka de förra erhålla 40 öre och de senare 30 öre i dagaflöning (äfvén dessa åtnjöto 50 öre förra året). Orättvisan ligger framför allt deruti, att de indelta soldaterna endast erhålla 10 öre, ehuru de göra *samma tjänst* med samma ansvar som korpralerna. Det är bristen på underbefälstillgång, som nödgat vederbörande kompanichefer att inkommandera indelta soldater till mötesplatserna redan nu under beväringssynpunkten. För de gamla korpralerna vill man dessutom underlätta tjänsten genom att blott hvar annat år inkommandera dem till långmötet. Eljest samlas den indelta arméns hela manskapsstyrka först vid regementsmötet i höst, d. v. s. till blott 30 dagars öfning (i år dock endast 22 dagar). Men beväringssynpunkten räcker 112 dagar! Alltså måste dessa såsom instruktörer kommanderades mening man, som aflagt korpralsexamen och göra korprals tjänst, under 112 dagar arbeta för en dagaflöning af 10 öre, medan de värnpliktige, öfver hvilka de föra befäl, åtnjuta 20 öre i dagaflöning. Den värnpliktige får sålunda *dubbelt* så mycket som hans förman, hvilken skall *lefva* på sitt yrke. Den *indelta* soldatens aflöning är beräknad efter 22 dagars tjänstgöring (regementsmötet), och i mån som de 30 dagarne ersätta de 22. kommer ju den indelta armén att försvinna. Men dessa öfvergångsår blifva ofantligt betungande för de indelta soldater, hvilka måste tjänstgöra både under det långa beväringssynpunkten och regementsmötet. Rättvisan fordrar, att de erhålla åtminstone vice korprals dagaflöning (30 öre), när de kommanderats till »långmötet» såsom instruktörer. I dag — brefvet är dateradt den 7 maj — ha dessa trogna soldater inryckt till sin

tjenstgöring och mottagit sina beväringssynglingar under sitt befäl. Tydligtvis måste officerarne fordra af dessa instruktörer ett oförminskadt intresse för tjensten under dessa 112 dagar. Jag har sport, att det kännes tungt för dem, att staten totalt undandraget dem sin hjälp, d. v. s. underlåter att gifva detta underbefäl en rimlig ekonomisk uppmuntran.»

Det är för de officerare, till hvilka han vändt sig för att höra deras mening om denna sak, det kännes tungt att se deras underbefäl, för hvilket de af goda skäl intressera sig, erhålla en sådan aflöning, att den kan betraktas såsom rent utaf ingen.

»Och huru tungt skall det icke kännas för dessa indelta soldater sjelfva att i år, då »långmötet» ökats från 68 till 112 dagar, erhålla en dagaflöning af 10 öre, medan de i fjol erhöilo 50 öre! Och dertill måste de bevittna, att de värnpligtige — ynglingar om 21 år! — erhålla dubbelt så stor aflöning som de sjelfva, af hvilka kanske ej så få äro familjefäder. De måste lemna sin hemort, der de just nu under sommaren haft utsigt att förtjena en 2 à 2,50 kronor per dag, för att tillbringa hela denna årstid på mötet — mot 10 öre per dag, låt vara att de erhålla fri kost och bostad (ett bås i baracken), så ha de dock kanske sin familj att underhålla eller också se de sig förhindrade att stifta familj.

Man önskar, att de indelta soldater, hvilka under beväringssrekrytmötet tjenstgöra såsom instruktörer, erhålla samma dagaflöning som vice korpralerna, ty annars blir deras intresse för tjensten minimalt, och dertill komma andra hänsyn, som ofvan berörts. Det skulle bli en förhöjning från 10 öre till 30. Det vore ändock något och dessutom en högre aflöning än den, de värnpligtige erhålla. Ty den stamanstälde bör väl dock aflönas bättre än den värnpligtige.

Till sist må nämnas, att det är de dugligaste och i alla afseenden mest pålitliga bland de indelta soldaterna, som kommenderas till de årliga långmötena såsom instruktörer, ty de värnpligtige måste ju gifvas den bästa handledning. Alltså blir följden af att vara en duglig soldat ett *svårt straff*: i stället för att stanna hemma hela sommaren och förtjena goda dagsinkomster, måste soldaten inrycka till ett långmöte, som räcker från 7 maj till 28 augusti med 10 öre per dag i inkomst!

Sommaren är den bästa tiden för de indelta soldaterna att skaffa sig extra inkomster på.»

Som tiden nu var långt framskriden, uppskötos kammarens förhandlingar till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag åter skulle fortsättas.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4,20 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.